

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Simona Valičková

ROLA RUSKA V ABCHÁZSKU A JUŽNOM OSETSKU V ROKOCH
1991 AŽ 2008

Bakalárska práca

Čestné prehlásenie

Ja, Simona Valičková týmto čestne prehlasujem, že som predloženú bakalársku prácu s názvom *Rola Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku v rokoch 1991 až 2008* vypracovala samostatne na základe uvedených prameňov a literatúry.

V Olomouci, dňa 2.5.2019

.....

Simona Valičková

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som veľmi chcela poďakovať Mgr. Markéte Žídkovej, Ph.D., M.A za venovaný čas, trpezlivosť, ochotu a cenné rady pri vedení tejto bakalárskej práce. Veľké poďakovanie patrí aj rodine, ktorá ma počas celého priebehu štúdia podporuje.

Zoznam skratiek

CST	Dohoda o kolektívnej bezpečnosti
EÚ	Európska únia
GUAM	Gruzínsko, Ukrajina, Azerbajdžan, Moldavsko
GUUAM	Gruzínsko, Ukrajina, Uzbekistan, Azerbajdžan, Moldavsko
NATO	Organizácia Severoatlantickej zmluvy
OBSE	Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe
OSN	Organizácia Spojených národov
PACE	Parlamentné zhromaždenie Rady Európy
RSFSR	Ruská sovietska federatívna socialistická republika
SNŠ	Spoločenstvo nezávislých štátov
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

Obsah

ÚVOD.....	6
1. VÝVOJ RUSKEJ POLITIKY K POSTSOVIETSKEMU PRIESTORU A GRUZÍNSKU V ROKOCH 1991 AŽ 2008.....	11
1.1 Rusko v postsovietskom priestore.....	11
1.2 Ruská politika voči Gruzínsku.....	15
2. ROLA RUSKA V ABCHÁZSKU A JUŽNOM OSETSKU V ROKOCH 1991 AŽ 1999	20
2.1 Eskalácia konfliktov v Abcházsku a Južnom Osetsku na začiatku 90. rokov.....	20
2.2 Nástup Ševardnadzeho k moci a postkonfliktný vývoj v Abcházsku a Južnom Osetsku do roku 1999	24
3. ROLA RUSKA V ABCHÁZSKU A JUŽNOM OSETSKU V ROKOCH 2000 AŽ 2008	27
3.1 Abcházsko a Južné Osetsko v rokoch 2000 až 2003.....	27
3.2 Nástup Saakashviliho k moci a vývoj do roku 2008.....	29
ZÁVER	33
PRAMENE A LITERATÚRA.....	36
Pramene.....	36
Literatúra.....	38
ABSTRAKT (SK).....	43
ABSTRACT (EN).....	44

ÚVOD

Ruské záujmy v oblasti Kaukazu siahajú hlbšie do minulosti. Už v 18. storočí tu dochádzalo k mocenským stretom medzi Ruskou, Osmanskou a Perzskou ríšou. V priebehu 19. storočia Rusko tento región začlenilo do svojho štátneho územia. Po rozpade ruského impéria bolševická vláda odmietla uznať novovzniknuté štáty. Jedným z nich bola aj Gruzínska demokratická republika, ktorá vznikla v roku 1918. Aj keď táto republika trvala len tri roky, počas nich sa musela vysporiadať s konfliktmi v Abcházsku a Južnom Osetsku. Po obsadení Gruzínska ruskými vojskami sa v roku 1922 stala súčasťou novovzniknutého Zväzu sovietskych socialistických republík (ZSSR). Napriek tomu, že obdobie sovietskej nadvlády bolo pre juhoosetský región relatívne bezkonfliktné, v prípade Abcházska dochádzalo medzi 30. až 50. rokmi 19. storočia k teroru z dôvodu silnej gruzinizácie. V priebehu ďalších rokov prišla z abcházskej strany iniciatíva pripojiť sa k Ruskej sovietskej federatívnej socialistickej republike (RSFSR), a tak sa stať jednou zo sovietskych socialistických republík. (Šmíd 2006: 103)

Zásadný obrat nastal rozpadom ZSSR, kedy mnoho analytikov predpovedalo, že koniec studenej vojny predstavuje veľké riziko vzniku konfliktov. Dnes už možno posúdiť, že sa táto predikcia naplnila, a to či už v prípade kaukazských republík alebo Balkánu. Začiatok 90. rokov 20. storočia poznamenal tieto regióny politickou destabilizáciou, hospodárskymi krízami a prehlbujúcimi sa etnickými konfliktmi. Na druhej strane rozpad ZSSR postavil Rusko pred dôležitú otázku, ako si naďalej udržať vplyv v štátoch bývalého sovietskeho areálu. Jedným zo spôsobov, ako sa Moskva snažila tento vplyv zachovať, bola ruská angažovanosť v konfliktoch. Bakalárska práca sa zaoberá vplyvom Ruska v rámci Gruzínska a jeho regiónov Abcházska a Južného Osetska.

Výber témy bakalárskej práce súvisí s ruskou intervenciou v Južnom Osetsku v roku 2008, kedy Moskva uznala nezávislosť Abcházska a Južného Osetska. Napriek tomu, že Ruska federácia koncom roku 1991 tzv. Bielovežskými dohodami uznala štátnu suverenitu novovzniknutých štátov, už v roku 2008 podporila rozpad územnej celistvosti Gruzínska. Hlavnou otázkou je, ako Moskva pristupovala k týmto regiónom od rozpadu Sovietskeho zväzu až po tzv. päťdňovú vojnu v roku 2008.

Hlavným cieľom práce je analýza roly Ruska v konfliktoch prebiehajúcich medzi Gruzínskom a jeho regiónmi, Abcházskom a Južným Osetskom v rokoch 1991 až 2008. Táto práca sa zameriava na to, ako Moskva vstupovala do týchto konfliktov, koho v nich podporovala, a aká bola jej rola v nasledujúcich mierových jednaniach. Predmetom skúmania je aj rola Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku mimo ozbrojené konflikty. Na zodpovedanie hlavného cieľa práce si autorka kladie výskumnú otázku: *Aká bola rola Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku?* Ciele tejto práce dopĺňujú vedľajšie otázky: *Ako sa vyvíjala ruská politika voči Gruzínsku a čo túto politiku ovplyvňovalo? Podarilo sa Rusku presadiť svoje záujmy v Gruzínsku?*

Na zodpovedanie výskumných otázok bol zvolený kvalitatívny výskum. Metodológ Creswell (Creswell citovaný in Hendl 2005: 50) definoval tento typ výskumu takto: „Kvalitatívny výskum je proces hľadania porozumenia založeného na rôznych metodologických tradíciách skúmania sociálneho alebo ľudského problému. Výskumník vytvára komplexný, holistický obraz, analyzuje rôzne typy textov, informuje o názoroch účastníkov výskumu a vykonáva skúmanie v prirodzených podmienkach.“

Pre dosiahnutie cieľov práce je použitý empiricko-analytický prístup, ktorý kladie dôraz na nestranný postoj bádateľa voči študovanému predmetu. Prístup dopĺňuje odborná kritika, ktorú je potrebné preverovať a objektivizovať. Poznatky, ktoré boli v práci využité, je potrebné čo najpresnejšie uviesť, aby ich v budúcnosti bolo možné potvrdiť alebo vyvrátiť. (Říchová 2014: 21)

Bakalárska práca je štruktúrovaná do troch kapitol. Prvá kapitola sa zaoberá smerovaním ruskej zahraničnej a bezpečnostnej politiky v postsovietskom priestore a následne ruskou politikou voči Gruzínsku. Cieľom tejto kapitoly je vytvoriť obecnější rámec pre pochopenie súvislostí a východísk, ktoré viedli Ruskú federáciu ku konkrétnym krokom v konfliktoch v Abcházsku a Južnom Osetsku. Text sa venuje vývoju ruskej politiky voči bývalým zväzovým republikám, a to na základe oficiálne prijatých koncepcií, doktrín či multilaterálnych dohôd. Začiatok práce je venovaný vláde prvého prezidenta Borisa Jeľcina, ktorá je od začiatku spojená s hlbokou hospodárskou krízou a politickou destabilizáciou. V roku 1993 dochádza k prijatiu prvých strategických a bezpečnostných koncepcií, ktorými Rusko definovalo dôležitosť vzťahov ako v blízkom zahraničí, tak so štátmi strednej a východnej Európy. Po nástupe Vladimíra Putina došlo k prehodnoteniu bývalých zahraničných politik, ktorých nové smerovanie bolo postavené na výhodnej ekonomickej spolupráci.

Druhá časť prvej kapitoly sa zaoberá ruskou politikou voči Gruzínsku. Cieľom je zachytiť vývoj politiky Ruskej federácie voči Gruzínsku a predstaviť, čo túto politiku ovplyvňovalo. Najprv sa text venuje eskalácii konfliktov v Gruzínsku, ktoré ovplyvnili situáciu na Severnom Kaukaze. Najväčším rivalom pre Rusko bolo Turecko, ktoré sa kvôli týmto konfliktom začalo angažovať v Náhornom Karabachu, a tým začalo ohrozovať mocenské postavenie Moskvy v regióne. Aby si Rusko udržalo svoj vplyv, začalo zneužívať ekonomickú závislosť postsovietskych štátov.

Druhá kapitola sa zaoberá rolou Ruska v konfliktoch v Abcházsku a Južnom Osetsku. Temporálne je kapitola vymedzená obdobím vlády prvého prezidenta Borisa Jeľcina, teda rokmi 1991 až 1999. Najprv sa text zameriava na ozbrojené konflikty prebiehajúce medzi Gruzínskom a jeho regiónmi Abcházskom a Južným Osetskom. Spúšťačom týchto konfliktov je snaha Abcházska a Južného Osetska o autonómiu, pričom sa Gruzínsko snaží zachovať územnú celistvosť. Následne text popisuje mierové iniciatívy, ktoré vojny v rokoch 1991 až 1993 ukončili. Jednou z prvých dohôd je *Memorandum o vzájomnom porozumení medzi gruzínskou a abcházskou stranou* z roku 1993. Ďalšia časť práce analyzuje rolu Ruska v gruzínsko-osetských a gruzínsko-abcházskych konfliktoch. Prezentované sú spôsoby, akými Moskva vstupovala do týchto konfliktov a či bojujúce strany podporovala. Súčasťou textu je účasť Ruskej federácie v mierových procesoch. Posledná časť druhej kapitoly sa venuje role Ruska v povojnovej situácii.

Tretia, posledná kapitola, analyzuje rolu Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku. Časovo je kapitola vymedzená rokmi 2000 až 2008. Najprv sa text zaoberá nástupom Putina ako ruského lídra a jeho podpore Abcházska a Južného Osetska formou poskytnutia ruského občianstva, či dosadzovania si ruských kandidátov do vládnych štruktúr, čím si zabezpečil lojalitu týchto regiónov. Revolúcia ruží v roku 2003 a nástup Mikhaila Saakashviliho na post prezidenta vzťahy medzi Ruskom a Abcházskom a Južným Osetskom ešte prehĺbili. V roku 2004 napätie medzi Tbilisi, Cchinvali a Suchumi znovu eskalovalo z dôvodu, že sa Gruzínsko pokúsilo prevziať kontrolu nad týmito regiónmi. Ruská vojenská podpora Osetíncov a Abcházcov viedla znovu k zhoršeniu vzťahov medzi Tbilisi a Moskvou. V roku 2005 zo strany Tbilisi k mierovej iniciatíve vyriešiť tento konflikt, a to na *Parliamentary Assembly of the Council of Europe session* v Štrasburgu. Napätie stúpalo v roku 2006, keď sa gruzínsky parlament snažil preskúmať dohody z roku 1992, a tým stiahnuť všetky ruské mierové

jednotky nasadené v konfliktnej zóne. V roku 2008 Bukureštský summit priniesol napätie na vrchol, keď sa vyjednával prístup Gruzínska k Akčnému plánu NATO.

Táto bakalárska práca čerpá predovšetkým zo zahraničných zdrojov a v menšej miere spracováva texty českej a slovenskej odbornej literatúry. Autorka textu pracuje nielen so sekundárnymi, ale aj s primárnymi zdrojmi. Už v prvej kapitole sa práca opiera o ruské zahraničnopolitické či bezpečnostné koncepcie a doktríny, ktoré boli vydávané od roku 1993. Súčasťou práce sú taktiež dohody týkajúce sa multilaterálnej spolupráce, ako *Deklarácia z Alma-aty* z roku 1991, *Dohoda o kolektívnej bezpečnosti* z roku 1992 či *GUAM* z roku 1997. V druhej a tretej kapitole sa autorka textu kriticky venuje oficiálnym mierovými dohodám, napríklad *Memorandu o opatreniach k zaisteniu bezpečnosti a upevnenia vzájomnej dôvery* či *Dohodu o princípoch urovnávania gruzínsko-osetského konfliktu*. Za primárne zdroje možno považovať aj oficiálne vyjadrenia významných politických činiteľov, či už na Valnom zhromaždení OSN, alebo ich oficiálne prehlásenia či rozhovory, ktoré autorka textu čerpá z novín ako *Nezavisimaya gazeta* alebo *The New York Times*.

K spracovaniu bakalárskej práce boli využívané sekundárne zdroje - odborné články a knižné publikácie. V prípade odborných článkov práca čerpá z odborných textov výskumných centier ako *The Central Asia-Caucasus Institute and the Silk Road Studies Program*, *Caucasian House* či think tanky ako *Council on Foreign Relations* alebo *Institute for Security Studies*. Jedným z nich je výskumná správa od Revaza Koiava, Edishera Baghaturia a Yulia Nikitina a to *Georgia and Russia: BILATERAL VIEW ON THE QUARTER CENTURY RELATIONS* z roku 2017. Správa komplexne zachycuje vzťahy medzi Ruskom a Gruzínskom v rokoch 1991 až 2016 s ohľadom na gruzínske vnútropolitické záležitosti. Medzi ďalších renomovaných autorov, ktorých odborné články sú v bakalárskej práci spracované, patria *Dov Lynch*, *Ludmilla Selezneva*, či *Teresa Rakowska-Harmstone*. V prípade *Dova Lyncha* sa bakalárska práca opiera o jeho články ako *Separatist states and post-Soviet conflicts* z roku 2002 a *Georgia: an Emerging Governance: problems and prospects* z roku 2005. Text taktiež pracuje s článkami od *Pavla K. Bayeva*, konkrétne s *Civil wars in Georgia: Corruption breeds violence* alebo *Russia's experiments and experience in conflict management and peacemaking*.

Bakalárska práca sa opiera o monografie autorov ako *Svante E. Cornell*, *Thomas de Waal* či *Bobo Lo*. Knižné publikácie *Svante E. Cornella*, experta z *Carnegie Europe*, ktoré boli v tejto práci využívané sú *Small Nations and Great Powers: Study of*

Ethnopolitical Conflict z roku 2005 či *The Caucasus: A Challenge for Europe* z roku 2006. *The guns of August* z roku 2015, monografia spracovaná autormi Svante E. Cornellom a S. Frederickom Starrom, je kolektívna knižná publikácia renomovaných analytikov ako sú Niklas Nilsson, Paul A. Goble či bývalý ekonomický poradca Putina Andrei Illarionov. Kniha podrobne analyzuje vývoj rusko-gruzínskych vzťahov od 90. rokov, ruskú prípravu na vojnu a eskaláciu konfliktu v Južnom Osetsku v roku 2008. Významná knižná monografia, ktorá komplexne zachytáva vývoj ruskej zahraničnej politiky voči postsovietskemu priestoru, je *Russian Foreign Policy in the Post-Soviet era* od Boba Lo, analytika z Chatham House. Túto monografiu dopĺňa kniha od Jeffreyho Mankoffa *Russian foreign policy: the return of great power politics* z roku 2009.

Z českých autorov, ktorí sa zaoberajú Kaukazom, možno spomenúť Tomáša Šmída, Emila Souleimanova a Tomáša Hocha. Jednou z knižných monografií, ktorá komplexne vysvetľuje problematiku Ruska v bývalých sovietskych republikách je dielo od Tomáša Šmída a Petry Kuchyňkovej *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*. Monografia od Emila Souleimanova a Tomáša Hocha, ktorá významne prispela k prvotnému pochopeniu problematiky secesionistických regiónov Abcházska a Južného Osetska, je *Role Ruska v konfliktech a oficiálních mírových procesech v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991–2008* vydaná v roku 2012.

1. VÝVOJ RUSKEJ POLITIKY K POSTSOVIETSKEMU PRIESTORU A GRUZÍNSKU V ROKOCH 1991 AŽ 2008

Prvá kapitola sa zaoberá koncepčným a inštitucionálnym vývojom ruskej politiky voči bývalým zväzovým republikám a následne politikou Ruskej federácie ku Gruzínsku. Časovo je kapitola vymedzená rokmi 1991 až 2008. Cieľom je vytvoriť obecnější rámec pre pochopenie súvislostí a východísk, ktoré viedli Rusko ku konkrétnym krokom v konfliktoch v Abcházsku a Južnom Osetsku.

1.1 Rusko v postsovietskom priestore

Kolaps Sovietskeho zväzu spôsobil hlboké zmeny týkajúce sa nielen politického systému či hraníc, ale aj nového postavenia Ruska v medzinárodnom prostredí. (Kuchyňková 2006: 14–16) Podľa slov ministra zahraničných vecí, Andreia Kozyreva (1991: 6–8), bolo hlavnou úlohou ruských demokratických síl radikálnymi reformami odstrániť technologickú zaostalosť, či obnoviť chýbajúcu politickú kultúru. Snaha čo najrýchlejšie vytvoriť právny štát s prosperujúcim hospodárstvom, viedla Rusko zo začiatku k strategickej orientácii na Západ a zanedbávaní postsovietskeho regiónu. (Selezneva 2002: 13)

Na začiatku 90. rokov vyjadril prezident Jeľcin dva princípy smerovania ruskej zahraničnej politiky. Prvý princíp charakterizoval snahu Ruska stať sa členom spoločenstva civilizovaných štátov. Druhý sa týkal zabezpečenia maximálnej vonkajšej podpory pri jeho vnútornej transformácii. (Timmermann 1992: 163) Absencia integrovanej koncepcie zahraničnej politiky pre blízke zahraničie viedla parlament ku kritike ministerstva zahraničných vecí. Jevgenij Ambartsumov, vtedajší predseda parlamentného Spoločného výboru pre medzinárodné a hospodárske vzťahy, pripravil dokument, v ktorom apeloval na dôležitosť postsovietskych republík ako oblastí životných záujmov Ruska, ktoré by malo v tomto priestore pôsobiť ako garant stability. (Rakowska-Harmstone 2014: 16) Napriek tomu, že ruská pozornosť k postsovietskemu

regiónu nebola v tejto dobe prioritná, ruské záujmy v tejto oblasti naďalej pretrvávali. (Goble 1993: 84)

Dôležitosť tohto areálu spočívala v politickom, hospodárskom a bezpečnostnom hľadisku. Jednalo sa o prístup k prístavam, surovinám či technológiám. Destabilizácia zapríčinená rozpadom Sovietskeho zväzu zanechala veľké množstvo etnických menšín, konkrétne sa viac než 25 miliónov Rusov ocitlo mimo Ruskej federácie. Táto situácia mohla spôsobiť masívne utečenecké toky a tým ohroziť bezpečnosť v regióne. (Goble 1993: 79–84) Tieto výlučné záujmy, ktoré Rusko voči bývalému sovietskemu teritóriu má, označuje ako blizhnee zarubezh'e (z ruštiny), v preklade blízke zahraničie. (Rakowska-Harmstone 2014: 7) Kľúčovou otázkou pre Rusko bolo, či presadzovať svoje záujmy spoluprácou alebo nátlakom. (Karagiannis 2014: 401–402) Za prvú spoluprácu v rámci postsovietskeho priestoru možno považovať Spoločenstvo nezávislých štátov (SNŠ).

SNŠ bolo založené na základe *Dohody o založení Spoločenstva nezávislých štátov*¹ medzi Ruskom, Bieloruskom a Ukrajinou koncom roku 1991. Táto dohoda formálne uznáva rozpad Sovietskeho zväzu, rešpektuje štátnu suverenitu a nezasahovanie do vnútorných záležitostí. (*Agreement establishing the Commonwealth of Independent States* 1991) V tom istom roku vstúpilo do SNŠ ďalších osem postsovietských republík na základe *Deklarácie z Alma-Aty*². (*The Alma-Ata Declaration* 1991) Už v roku 1992 bol vytvorený regionálny bezpečnostný systém pod záštitou SNŠ, a to *Dohoda o kolektívnej bezpečnosti*³ (CST) podpísaná v Taškente v roku 1992. (Rakowska-Harmstone 2014: 26)

Cieľom CST bolo zabezpečiť regionálnu a medzinárodnú bezpečnosť, stabilitu a posilniť mier. Štáty sa dohodli na zriadení koalíčných ozbrojených jednotiek, rozvoji vojenskej infraštruktúry a nasadení ozbrojených síl na svojich územiach. (*Charter of the Collective Security Treaty Organization* 1992). CST mala vyplniť právnu medzeru v SNŠ, pretože Spoločenstvu chýbali právne predpisy týkajúce sa kolektívnej bezpečnosti. Z krajín SNŠ dohodu neratifikovali Ukrajina, Turkménsko či Moldavsko z dôvodu vyhlásenia vojenskej neutrality. (Golub, Golub 2018: 194)

---

¹ Tzv. Bielovežská dohoda

² Túto deklaráciu podpísalo Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Kazachstan, Kirgizsko, Moldavsko, Rusko, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina a Uzbekistan

³ V roku 1992 túto dohodu podpísali Rusko, Arménsko, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan a Uzbekistan. O rok neskôr došlo k ratifikácii zo strany Bieloruska, Azerbajdžanu a Gruzínska.

Podľa slov Kozyreva (1992) na Valnom zhromaždení OSN: „*My kategoricky odmietame imperialistické ambície, diktát a násilie, a to ako v oblasti ZSSR, tak aj v iných častiach sveta. Ak by politické prostriedky zlyhali, sila by sa mala použiť na oddelenie bojujúcich strán, na ochranu ľudských práv a humanitárnych misií a na obnovenie mieru v prísnom súlade s Chartou Organizácie spojených národov.*“ Publikácia prvej koncepcie zahraničnej politiky, či prijatie vojenskej doktríny v roku 1993 ruské imperialistické ambície potvrdzuje. (Kuchyňková 2006: 37)

Vojenská doktrína definovala v oblasti zahraničnej politiky dôležitosť vzťahov a vzájomnej výhodnej spolupráce, predovšetkým so SNŠ a štátmi strednej a východnej Európy. V otázke zachovania mieru a bezpečnosti bola spolupráca so SNŠ pre Rusko prioritou. Okrem toho povolila ruský vojenský zásah v postsovietskom priestore. (*The Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation* 1993)

Po nástupe Jevgenija Primakova na post predsedu vlády v roku 1998, Primakov získal väčšiu podporu vo svojej činnosti než jeho predchodca Kozyrev. Jeho vplyv sa prejavil aj v príprave novej zahranično-politickej a bezpečnostnej koncepcie v roku 2000. (Kuchyňková 2006: 37–38) Primakov presadzoval myšlienku, aby bola Ruská federácia predovšetkým nezávislou mocou v multipolárnom svete. Čo sa týka SNŠ, jeho prioritou bolo oživenie integrácie v postsovietskom priestore. SNŠ ale nebolo schopné fungovať a všetky pokusy o reintegráciu boli neúspešné. (Tsygankov 2005: 137–138)

V priebehu rokov 1996 až 1999 došlo k podpísaní ďalších multilaterálnych dohôd, ktoré sa týkali vytvorenia colnej únie, prehĺbenia integrácie či jednotného hospodárskeho priestoru. V roku 1996 bola vytvorená colná únia, na ktorej sa dohodlo Rusko, Kazachstan a Bielorusko. Neskôr tieto štáty spoločne s Kirgizskom a Tadžikistanom vytvorili v roku 2000 Eurázijské hospodárske spoločenstvo, ktorého cieľom bolo vytvoriť jednotnú zónu voľného obchodu. (Cameron, Orenstein 2012: 32) V roku 1997 Moskva prijala *Ruský plán národnej bezpečnosti*. Jedná sa o oficiálnu stratégiu a kľúčové smery ruskej štátnej politiky. Súčasťou tejto koncepcie bolo zabezpečiť národnú bezpečnosť nevojenskými prostriedkami ako právne zmluvy či politické opatrenia. Za hrozbu národnej bezpečnosti považovala NATO a pre Rusko bolo neprijateľné, aby sa NATO rozšírilo na východ. Podľa tejto koncepcie Moskva nemala v záujme vstúpiť do konfliktu. (*Russian National Security Blueprint* 1997)

Už začiatkom 90. rokov sa vzťahy Ruska so štátmi SNŠ ukázali ako zložitejšie, než sa dalo očakávať. Dôvody týchto ťažkostí spočívali v odlišnom vnímaní Spoločenstva. Ukrajina, ako jedna zo zakladajúcich štátov, vnímala SNŠ ako

civilizovanejšiu formu zachovania si sovietskeho dedičstva a usilovala sa o jeho úplne zrušenie. (Timmermann 1992: 167–168) Inak tomu nebolo ani v prípade Moldavska alebo Pobaltských štátov, ktoré kritizovali Moskvu za to, že svoje neoimperialistické ambície schováva za ruské mierové akcie. (Rakowska-Harmstone 2014: 18) Medzi aktívnych oponentov Ruska patrili aj Azerbajdžan či Uzbekistan. (Selezneva 2002: 17) Taktiež dochádzalo k prepadu obchodu medzi Ruskom a štátmi SNŠ, kde ho na začiatku 90. rokov ho tvorilo okolo 80 % a už v roku 1995 klesol na 25 %. Okrem toho žiadna z dohôd SNŠ nefungovala, čo viedlo k zhoršeniu vzťahov Ruska s postsovietskymi krajinami a k oslabeniu hospodárskych pozícií v regióne. Preto štáty SNŠ hľadali zahraničnú spoluprácu mimo Ruskej federácie. Za prvú spoluprácu medzi štátmi SNŠ bez prítomnosti Moskvy možno považovať GUAM. (Lo 2002: 77–86)

V roku 1997 sa v Štrasburgu predstavitelia Gruzínska, Ukrajiny, Azerbajdžanu a Moldavska dohodli na bilaterálnej a regionálnej spolupráci s názvom GUAM⁴. V tejto dohode štáty zdôraznili spoluprácu v rámci OBSE, Euroatlantickej partnerskej rady či v ďalších transatlantických či európskych štruktúrach. (*Joint Communique of the Meeting of the President of Azerbaijan, Georgia, Moldova and Ukraine* 1997) Dohoda GUAM zo Štrasburgu formalizovala postupné zblíženie a zlepšenie spolupráce so štátmi, medzi ktoré patrili členovia CST, teda Azerbajdžan a Gruzínsko. V roku 1999 sa ku GUAM pripojil ďalší štát CST, Uzbekistan. V tom istom roku uplynulo 5 ročné obdobie trvania CST, čo vysvetľuje, prečo ho Azerbajdžan, Gruzínsko a Uzbekistan odmietli predĺžiť. (Golub, Golub 195–196)

V roku 2001 štáty GUUAM podpísali chartu, ktorej cieľom bolo rozšírenie a posilnenie hospodárskych a obchodných väzieb, regionálnej bezpečnosti či interakcia v rámci medzinárodných organizácií. (*Yalta GUUAM Charter* 2001) Neskôr v roku 2006 došlo k prijatiu novej charty a GUAM získalo nový názov *GUAM Organizácia pre demokraciu a hospodársky rozvoj*. Táto nová charta presadzuje ciele prijaté v roku 2001. Okrem toho si členovia identifikovali niekoľko otázok ako sú obmedzenia vývozu či zamrznuté konflikty v Náhornom Karabachu, Abcházsku či Južnom Osetsku. (Cameron, Orenstein 2012: 33)

Vladimír V. Putin, po nástupe na post prezidenta Ruskej federácie, preukázal rozhodnosť pri rokovaníach s blízkym zahraničím a zároveň kládol väčší dôraz na vojenskú spoluprácu. (Rywkin 2015: 234–235) Taktiež sa snažil vyvinúť nový prístup

---

⁴ V roku 1999 sa po pristúpení Uzbekistanu zmenil názov z GUAM na GUUAM

k postsovietskemu regiónu, ktorý bude otvorenejší a vytvorí viacúrovňový politicko-ekonomický priestor. V rámci SNŠ už neusiloval o jeho oživenie, pretože bolo potrebné opustiť integračný projekt v prospech pragmatických bilaterálnych vzťahov. (Tsygankov 2005: 142–145)

Krátko po jeho nástupe bol prijatý *Koncept zahraničnej politiky Ruskej federácie*. Tento dokument považuje za hlavné regionálne priority multilaterálnu a bilaterálnu spoluprácu s členskými štátmi SNŠ. Kladie dôraz na strategické partnerstvo so všetkými členskými štátmi, spoluprácu vo vojensko-politickej oblasti a taktiež na rozvoj hospodárskej spolupráce. (*The foreign Policy Concept of the Russian Federation* 2000) V bezpečnostnej doktríne z roku 2000 je v rámci SNŠ kladený dôraz na posilnenie systému kolektívnej bezpečnosti. (*National Security Concept of the Russian Federation* 2000) Už o dva roky neskôr došlo k vytvoreniu Organizácie dohody o kolektívnej bezpečnosti ako vojenskej aliancie. (Cameron, Orenstein 2012: 31)

V roku 2002 skupina expertov, vrátane Alexeia Arbatova, Andreyu Kokoshina a Sergeja Rogova, predstavila dokument s názvom *Medzi minulosťou a súčasnosťou: Rusko v transatlantickom kontexte*. Prišli k záveru, že sa Rusko ani Európska únia (EÚ) nesmú navzájom izolovať, pretože EÚ má určité výhody ako partner v politike a bezpečnosti. Autori tohto dokumentu taktiež poukazujú na skutočnosť, že ruská zahraničná politika by nemala byť voči vzťahom k NATO kontroverzná. (Selezneva 2002: 17–18)

V roku 2008 bola prijatá *Koncepcia zahraničnej politiky Ruskej federácie*, ktorá „bude dopĺňať a rozvíjať ustanovenia *Koncepcie zahraničnej politiky Ruskej federácie*, schválenej prezidentom Ruskej federácie 28. júna 2000.“ (*The foreign Policy Concept of the Russian Federation* 2008) Koncepcia z roku 2008 doslovne prevzala 80 % textu koncepcie z roku 2000. Napriek tomu v novej koncepcii nastali určité zmeny. Jednou z najvýznamnejších zmien bolo nahradenie pojmu *Great Power* na „jedno z vedúcich centier súčasného sveta“, čo kladlo dôraz na rastúcu moc a postavenie Ruska v medzinárodnom prostredí. (Mankoff 2009: 13)

1.2 Ruská politika voči Gruzínsku

Začiatok 90. rokov možno charakterizovať ako obdobie, kedy politika Moskvy voči Južnému Kaukazu prešla významnými zmenami. (Cornell 2005: 324) Spočiatku nejasné smerovanie zahraničnej politiky malo dva rozmery. Prvý bol euroatlanticizmus, kde

bola Ruská federácia považovaná za rovnocenného člena západných národov. Druhý, eurázijský rozmer, nebol schopný uznať nezávislosť bývalých sovietskych republík. (Abushov 2009: 190) Ďalším dôvodom boli už spomínané politické a hospodárske problémy, ktorým Moskva čelila po rozpade Sovietskeho zväzu, a tak pozornosť na zahranično-politické a bezpečnostné otázky bola minimálna. (Souleimanov, Baranec 2012: 69) Týmto sa Rusko spočiatku *de facto* vzdalo kontroly nad týmto regiónom ako politicky, tak vojensky. (Cornell 2005: 324) Na pochopenie prístupu ruskej politiky voči Gruzínsku je potrebné zahrnúť širší vývoj, či už v rámci Južného Kaukazu alebo celkového postsovietskeho areálu. (Souleimanov, Hoch 2012: 80)

Vzťahy Moskvy a Gruzínska boli po roku 1991 problematické. Jedným z dôvodov bol nástup Zviada Gamsakhurdii na úrad prezidenta v Gruzínsku. Gamsakhurdia razantne odmietal vstup Gruzínska do SNŠ a podpísať zmluvu o Kolektívnej bezpečnosti z roku 1992. Keďže jeho rétorika bola voči Moskve konfrontačná, predstavoval pre ňu zásadný problém. Nakoniec sa ho podarilo gruzínskym opozičným silám zvrhnúť vďaka podpore Kremľa. (Souleimanov, Baranec 2012: 68–69) Ďalším problémom bola eskalácia konfliktov na území Abcházska a Južného Osetska v rokoch 1991 až 1993, ktorá vyvolala v Moskve obrovské znepokojenie. Tieto konflikty umožnili Turecku angažovať sa v Náhornom Karabachu, čo mohlo ohroziť mocenské postavenie Moskvy. Na druhej strane, zhoršenie vzťahov medzi Gruzínskom a Abcházskom a Južným Osetskom, pomohlo Rusku posunúť protiruskú orientáciu Konfederácie horských národov Kaukazu⁵ na lojalitu k Moskve. (Abushov 2009: 192–193) Ruskú pozíciu ako ručiteľ'a bezpečnosti v tomto regióne posilňoval aj fakt, že medzinárodné spoločenstvo prejavovalo malý záujem angažovať sa v týchto konfliktoch. K zmene došlo po čečenskej vojne, kedy sa medzinárodní aktéri začali obávať neoimperialistickej politiky v SNŠ. (Baev 2018: 112)

Aj keď si Rusko v roku 1992 a 1993 jasne definovalo nástroje týkajúce sa konfliktov na Južnom Kaukaze, v prvých rokoch boli tieto mechanizmy rozporné. Na jednej strane tu bol Jeľcin, ktorý podporoval územnú celistvosť Gruzínska. Odlúčenie Abcházska a Južného Osetska od Tbilisi by pre postsovietsky priestor, hlavne pre Severný Kaukaz, vytvoril precedens, ktorý by podporoval separatizmus v tomto regióne. Na strane druhej tu bol ruský parlament a ruské vojenské základne, ktoré mali opačnú politiku ako Jeľcin. (Abushov 2009: 193–194) Parlament dokonca požadoval

---

⁵ Táto konfederácia vznikla ako odkaz na dedičstvo Horskej republiky z roku 1918. V roku 1991 sa v Sukhumi predstavitelia 12 národov dohodli na založení Konfederácie horského ľudu Kaukazu.

pripojenie Abcházska k Ruskej federácii. (Kocaman 2007: 12) O to viac bola táto situácia medzi Jeľcinom a parlamentom problematická, že počas predchádzajúcich 200 rokov Rusko po celú dobu podporovalo tieto separatistické regióny. (Abushov 2009: 193–194)

Čo sa týka ruskej zahraničnej politiky Jeľcin požiadal Kozyreva, aby stanovil priority pre ruskú politiku voči novo nezávislým štátom. Kozyrevova zahraničná politika ale smerovala na západ, a tak postsovietsky priestor zostal zanedbaný. Neskôr v roku 1992 prezident Jeľcin umožnil ministerstvu obrany kontrolovať ruskú politiku voči Gruzínsku. (Cornell 2005: 340) Úlohou vtedajšieho ministra obrany Gracheva bolo vyhnúť sa Náhornému Karabachu a sústrediť sa na vojenskú prítomnosť v Gruzínsku. Ruská vojenská politika sa v tejto dobe viac sústredila na Gruzínsko, zatiaľ čo ministerstvo zahraničných vecí na konflikt v Tadžikistane, kde Kozyrev cítil potrebu dokázať, že dohoda CST z Taškentu nie je len formálna. (Baev 2018: 115)

Nakoniec konflikty v Abcházsku a Južnom Osetsku ukončila gruzínska bezmocnosť, keď Tbilisi požiadalo Moskvu o pomoc. Rusko si za túto podporu vyžiadalo vstup Gruzínska do SNŠ v roku 1993. (Abushov 2009: 193–194) Napriek tomu, že sa Gruzínsko už od rozpadu Sovietskeho zväzu snažilo vyhnúť ruskému vplyvu a hľadalo podporu v zahraničí, nakoniec do štruktúr SNŠ vstúpilo.

Komplikácie vo vzťahu medzi Ruskom a Gruzínskom naďalej pretrvávali. Dôvodom boli ruské vojenské základne v Gruzínsku, ktoré si Moskva potrebovala kvôli prístupu k Čiernemu moru udržať. (Kocaman 2007: 6) Potom čo v roku 1994 podpísala Moskva s Tbilisi dohodu o vojenskej aliancii, spustila sa obrovská vlna kritiky zo strany niekoľkých predstaviteľov ruských parlamentných frakcií, medzi nimi aj od najväčšej reformistickej strany - Ruská voľba. Kritika voči tejto zmluve bola založená na obavách, že gruzínska vláda by mohla využiť vojenskú podporu Moskvy na opätovné potvrdenie kontroly nad Abcházskom a Južným Osetskom. (Bohlen 1994) Otázka ruských vojenských základní v Gruzínsku sa počas 90. rokov stala veľmi dôležitou diplomatickou otázkou. Nakoniec v roku 1999 došlo na summite v Istanbule k podpísaniu dohody o uzavretí vojenských základní vo Viazani a Gaduati. (Kocaman 2007: 7)

Koncom 90. rokov sa významne oslabil ruský vplyv na Kaukaze. Dôvodom boli prebiehajúce ozbrojené konflikty medzi Ruskou federáciou a Čečenskom. Práve tento konflikt označil Putin za príčinu väčšej angažovanosti západných síl v Zakaukazsku. Azerbajdžan spoločne s Gruzínskom smerovali svoju orientáciu na Západ a otvorene

hovorili o vstupe do NATO. (Cornell, Starr 2006: 54–55) Okrem toho Rusko obviňovalo Gruzínsko, že podporovalo čečenských utečencov, pretože sa títo separatisti schovávali v rokline Pankisi, ktorá sa nachádza na severe Gruzínska. Tbilisi tieto obvinenia popieralo. (Filippov 2009: 1832) Podľa slov Jeffreyho Mankoffa (2009: 242), významného analytika Centra pre strategické a medzinárodné štúdie, bola vojna v Gruzínsku zlomovým momentom v rokovaní Ruska a SNŠ. Moskva začala podnikáť určité kroky s cieľom udržať si vplyv na Zakaukazsku, a tým zamedziť prehlbujúcej sa západnej angažovanosti v regióne. Hlavnou politickou silou už nemala byť surová vojenská sila, ale ekonomická závislosť krajín SNŠ na Ruskej federácii. (Kocaman 2007: 15)

Moskva zamerala svoju ofenzívnu politiku najmä na Gruzínsko. Ruská firma UES kúpila väčšinový podiel v gruzínskom podniku AES Silk Road, čím si chcela zabezpečiť plnú moc nad gruzínskym trhom. Svoje dominantné postavenie si Rusko chcelo potvrdiť svojim konglomerátom plynu Gazpromom tým, že uzavrie svoje partnerstvo s gruzínskou vládou. (Cornell, Starr 2006: 57) V roku 2000 Rusko opakovane prerušilo v Gruzínsku dodávku plynu a neskôr preňho zaviedlo vízový režim. (Filippov 2009: 1833) Snahou Moskvy bolo získať kontrolu nad kľúčovými ekonomickými faktormi. (Kocaman 2007: 17) Rusku sa nakoniec podarilo získať monopol na vývoz zemného plynu a dopravu v post sovietskom priestore. (Cornell, Starr 2006, Mankoff 2009)

Vzťahy medzi Ruskom a Gruzínskom boli naďalej napäté. Sergej Karanov, vtedajší predseda Rady pre zahraničnú a obrannú politiku vyzval Moskvu, aby uskutočnila zmierlivejšiu politiku voči Gruzínsku, čo by umožnilo Rusku lepšie využiť geografický potenciál Gruzínska. Ruskí tradicionalisti naopak žiadajú Moskvu, aby vo svojej tradičnej politike udržiavala vzťahy s Abcházskom a Južným Osetskom, a tým si zachovala udržať Gruzínsko pod svojim vplyvom. (Kocaman 2007: 17–18)

Významné zmeny v rusko-gruzínskych vzťahoch priniesla Revolúcia ruží a novo zvolený gruzínsky prezident Mikhail Saakashvili. (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 18) Počiatočné zlepšovanie rusko-gruzínskych vzťahov bolo spojené s podporou novej gruzínskej vlády Moskve v rokline Pankisi a s razantným odmietnutím Saakashvillim vojenských základní USA na území Gruzínska. Následné zhoršenie vzťahov sa týkalo dvoch dôležitých faktorov. Prvý faktor sa týkal úsilia Tbilisi získať kontrolu nad Abcházskom a Južným Osetskom, druhý snahou Tbilisi predpokladajú, že ruské

problémy v konfliktoch sú priamo úmerné gruzínskej prozápadnej orientácii. (tamtiež: 19)

Podľa Stephena Shenfielda (Shenfield citovaný in Cornell 2005: 333–334), britského špecialistu na Rusko a postsovietsky priestor, možno charakterizovať ruskú politiku takto: „Rusko najprv pomáha strane, ktorú uprednostňuje až do bodu, v ktorom sa dosiahol politický výsledok, ktorý považuje za uspokojivý. Potom sa presúva na úlohu nestranného mierové strážcu, ktorý je pripravený použiť silu aj proti tým extrémistickým prvkom predtým uprednostňovanej strany, ktorí sú odhodlaní bojovať za lepšie výsledky, než im ponúkla Moskva.“

2. ROLA RUSKA V ABCHÁZSKU A JUŽNOM OSETSKU V ROKOCH 1991 AŽ 1999

Cieľom druhej kapitoly je analyzovať rolu Ruska v počiatočných konfliktoch prebiehajúcich v Abcházsku a Južnom Osetsku a angažovanosť Moskvy v postkonfliktnom období. Táto kapitola je vymedzená rokmi 1991 až 1999. Začiatok kapitoly najprv predstavuje krátky vývoj gruzínsko-osetských a gruzínsko-abcházskych vzťahov a vývoj konfliktov na začiatku 90. rokov, ktoré tento región postihli. Následne text popisuje rusko-gruzínske snahy o vyjednanie prímeria so separatistickými regiónmi.

2.1 Eskalácia konfliktov v Abcházsku a Južnom Osetsku na začiatku 90. rokov

Obdobie postsovietskeho Gruzínska je úzko spojené s Ruskom, ktoré zohrávalo významnú rolu v gruzínskych vnútropolitických záležitostiach spojených so zachovaním či obnovením územnej celistvosti. (Souleimanov, Hoch 2012: 29) Gruzínsko bolo jedným z prvých republík v Sovietskom zväze, ktoré ešte pred augustovým prevratom v roku 1991 vyhlásilo svoju nezávislosť. (Cornell 2005: 334) V októbri 1990 bol Zviad Gamsakhurdia zvolený v prvých gruzínskych parlamentných voľbách za predsedu Najvyššieho sovietu. Jeho cieľom bolo vysporiadať sa s Abcházskom a Južným Osetskom a viesť Gruzínsko k nezávislosti. (Peterson 2008: 16) Zatiaľ čo Gamsakhurdia očakával podporu zo strany západných lídrov a snažil sa Gruzínsko oslobodiť od ruského vplyvu, (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 9) Abcházsko v marci 1989 zvolalo v dedine Lykhny Ľudové fórum v snahe separovať sa od Gruzínska a získať status sovietskej republiky. V tom istom roku sa začalo mobilizovať aj Južné Osetsko, kedy vysokoškolský učiteľ Alan Chochiev založil hnutie Adamon Nykhas, ktoré spustilo kampaň v prospech väčších osetských národných práv. (de Waal 2010: 131–138) Po tom, čo v auguste 1990 Tbilisi zakázalo regionálnym stranám účasť na parlamentných voľbách, Južné Osetsko reagovalo vyhlásením

nezávislej sovietskej demokratickej republiky, ktorú koncom roku gruzínsky Najvyšší soviety zrušil. Tomu, aby nedošlo ku konfliktu bránila prítomnosť sovietskych vojsk. (Cornell 2002: 266)

V roku 1991 sa situácia medzi Gruzínskom a Južným Osetskom zhoršila. Jedným z dôvodov bolo zatknutie predsedu Najvyššej rady Južného Osetska, Toreza Kulumbegova, za nečinnosť ruských sprostredkovateľov v jednaniach s Gruzíncami. V tom istom roku konflikt eskaloval, keď sa Gruzínci združili v hnutiach ako Važi Adamii či Spoločnosti Meraba Kostavy, snažili vyhnáť Osetíncov z ich domov. (Souleimanov, Hoch 2012: 44–45) Napätie medzi Gruzínskom a Južným Osetskom dočasne zmiernila zmena gruzínskej vlády, kedy koncom roku 1991 500 vojakov gruzínskej národnej gardy obliehalo budovu parlamentu v Tbilisi, aby Gamsakhurdia odišiel do exilu (Peterson 2008: 16) Podľa Svante E. Cornella (2005: 335–336) sa ruské vojenské sily prvýkrát zapojili do konfliktu pri zvrhnutí Gamsakhurdiho tým, že dodali zbrane gruzínskym polovojenským silám lojálnym k Tengezovi Siguovi, Tengezovi Kitovanimu a Jabovi Ioselianovi.

Podľa slov Ömera Kocamana ruská angažovanosť v juhoosetskom regióne spočívala v obave, že tento konflikt môže mať vážny dopad na Severné Osetsko, ktoré sa už v roku 1989 chcelo zjednotiť s juhom. Napätie medzi Ruskom a Severným Osetskom zhoršoval príviv utečencov z Južného Osetska do severu. (Kocaman 2007: 8) Desiatky tisíc Osetíncov sa počas vojny stalo utečencami. Ich útočiskom sa stalo Severné Osetsko, ale keďže časť ciest bola zablokovaná ozbrojenými gruzínskymi vojskami, jedinou cestou, ako sa tam dostať bolo 25 kilometrovou obchádzkou cez Zar. Táto cesta je známa ako cesta k životu. (Kochieva, Margiev 2011: 13)

V apríli 1992 sa ruské ministerstvo vnútra, ktoré poskytovalo istú ochranu Južnému Osetsku stiahlo. Podľa Thomasa de Waala sa možno jednalo o snahu Jel'cina pomôcť gruzínskej strane alebo to plynulo z finančných dôvodov. Konflikt však naďalej pokračoval a hrozilo vypuknutie rusko-gruzínskej vojny. (de Waal 2010: 142–143) Preto v polovici júna 1992 ruskí lídri, ako predseda Najvyššieho soviety Ruslan Khasbulatov, varovali Gruzínsko, že ak nezastaví krviprelievania, Moskva zväží žiadosť Južného Osetska vstúpiť do Ruska, zatiaľ čo viceprezident Alexander Rutskoi hrozil bombardovaním Tbilisi. Je nutné poznamenať, že ľavicová a nacionalistická opozícia, ktorá dominovala v ruskom parlamente mala silný záujem pripojiť Južné Osetsko k Ruskej federácii. (Kocaman 2007: 9) Koncom júna 1992 podpísali Ševardnadze a Jel'cin *Dohodu o princípoch urovnávania Gruzínsko-osetského konfliktu*, ktorá sa

týkala obnovenia mieru a stability. Dohodli sa na stiahnutí ozbrojených síl do troch dní. Aby sa zabezpečila demilitarizácia a obmedzili sa ruské zásahy v konflikte, malo Rusko 20 dní na to, aby sa stiahlo z Cchinvali. Na vykonávanie kontroly prímeria bola ustanovená Kontrolná komisia z členov podpisujúcich túto zmluvu. Strany sa zaviazali vytvoriť podmienky pre návrat utečencov. (*Agreement on Principles of Settlement of the Georgian-Ossetian Conflict* 1992)

Čo sa týka Abcházska, bol v decembri 1990 bol historik Vladislav Ardzinba zvolený za predsedu Najvyššieho sovietu Abcházska. Krátko na to bol prijatý nový volebný zákon, ktorý ustanovil 65 členný parlament. Dvadsaťosem sedadiel bolo rezervovaných pre Abcházcov, dvadsaťšesť pre Gruzíncov a zvyšok bol rozdelený medzi Arménov, Rusov a Grékov. Napriek tomu, že Abcházci tvoria iba 17 % obyvateľstva, kontrolovali 43 % parlamentných kresiel (Cornell 2002: 263) Posilnená ruská vojenská prítomnosť prinútila Gamsakhurdiu, aby urobil ústupky a umožnil voľby do abcházskeho parlamentu na základe kvóty. (Zverev 1996)

V júli 1992 Najvyšší soviet Abcházska, bez účasti gruzínskych poslancov, schválil obnovenie ústavy z roku 1925 a vyhlásil abcházsku nezávislosť. (Peterson 2008: 17) To spôsobilo mobilizáciu nielen Tbilisi, ale aj gruzínskej menšiny žijúcej na území Abcházska. (Cornell 2002: 265) O mesiac neskôr gruzínske polovojenské sily, pod velením Tengiza Kitovaniho, zaútočili na Abcházsko. Napriek tomu, že už 15. augusta bolo prerokované prímerie, o tri dni neskôr sa konflikt obnovil. Gruzínske sily sa ujali Sukhumi a jednotky gruzínskej národnej gardy obsadili abcházsky parlament. V septembri v tom istom roku sa v Moskve stretli Ševardnadze, Jeľcin a Ardzinba a dohodli sa na prítomnosti gruzínskych jednotiek v Abcházsku. Po tom čo Abcházci zadržali Gagru, rozhovory padli a konflikt znovu eskaloval. (Peterson 2008: 18)

Počas vojny dochádzalo k úmyselným napadnutiam civilného obyvateľstva, kedy bojovníci používali veľké zbrane, a tým ich ohrozovali. Vojaci terorizovali miestne obyvateľstvo domovými prehliadkami či násilným rabovaním potravín. (Cutts 2007: 289) Gruzínsko predpokladalo, že iba ťažké vojenské zásahy v Abcházsku by mohli obnoviť gruzínsku suverenitu nad provinciou. Moskva bola naopak presvedčená, že Gruzínsko nie je v žiadnom prípade schopné viesť v Abcházsku blitzkrieg. (Abushov 2009: 195) Do augusta 1993 sa Abcházcom vďaka zahraničnej podpore podarilo vyhnúť gruzínskych vojakov z hlavného mesta Sukhumi. (Fawn 2002: 133) Podľa slov Dova Lyncha bola v konflikte v abcházskom regióne kľúčová podpora národov zo Severného Kaukazu. Jedným z nich bol aj čečenský veliteľ Šamil Basajev. (Lynch 2002: 847)

Možno predpokladať, že náhly nárast etnopolitickej asertivity v Abcházsku v roku 1992 bol podmienený práve blízkymi vzťahmi so severokaukazskými veliteľmi, ktorí poskytli Abcházcom ťažké vojenské vybavenie. (Cornell 2002: 265)

Čo sa týka ruských záujmov, ani v tomto konflikte neboli zrejmé. Ruská federácia zastúpená Jel'cinom a ministerstvom zahraničných vecí podporovala územnú celistvosť Gruzínska a snažili sa zabrániť rozpadu tohto štátu. (Abushov 2009: 193) Naopak, väčšina ruských veliteľov prítomná na území Abcházska podporovala práve tento región. Podľa Oksany Ontanenko miestni ruskí predstavitelia značne podporili abcházskych severo-kaukazských spojencov pri výcviku a vybavení. (Ontanenko citovaná in Peterson 2008: 20) Abcházsku sa vďaka ruskej pomoci podarilo získať 100 000 mín a niektoré ťažké zbrane, ktorými pred konfliktom Abcházci nedisponovali. (Abushov 2009: 193) Taktiež získali 50 tankov z bývalej sovietskej výzbroje. (Baev 2018: 138) Nie je úplne zrejmé, či bola táto pomoc dotovaná ruskou základňou v Gadaute alebo priamo z centra Moskvy. (Abushov 2009: 193) Generál Grachev tvrdo popieral akúkoľvek účasť Ruska na bombardovaní. Naopak, obviňoval Gruzínsko z teroristického bombardovania lietadlami natrenými ruskými odznakmi a farbami, pričom poznamenal, že „práve tieto lietadlá bombardujú obývané oblasti.“ (The New York Times 1993)

Ruskú stratégiu v tomto konflikte možno považovať za značne chaotickú. Zatiaľ čo ruské vojnové lietadlá bombardovali gruzínske Sukhumi, iné jednotky pokračovali v zásobovaní gruzínskej armády. (Zverev 1996) Podľa Koiava, Baghaturia, Nikitina ruská podpora či už zo strany vojenských veliteľov alebo niektorých ruských politikov, plynula skôr zo snahy oslabiť Gruzínsko než podporiť abcházsku nezávislosť. (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 13) Túto myšlienku dopĺňa Rick Fawn, podľa ktorého sa ruská angažovanosť v konflikte v Abcházsku snažila potrestať gruzínskeho prezidenta Eduarda Ševardnazeho za stratu východnej Európy v čase, keď bol sovietskym ministrom zahraničných vecí. (Fawn 2002: 132)

Po ruskom sprostredkovaní dohody zo Soči podpísanej v júli 1993, ktorá zabezpečila ruskému vojenskému kontingentu naďalej zotrvať na území Abcházska (*Agreement on a cease-fire in Abkhazia and arrangements to monitor its observance*. 1993), došlo už po dvoch mesiacoch k porušeniu z abcházskej strany, kedy po 11 dňoch bojov 250000 etnických gruzíncov muselo utiecť z Abcházska. Po tom, čo sa Gamsakhurdia snažil využiť túto situáciu a obnoviť svoju moc, (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 13) sa koncom roku 1993 Gruzínsko obrátilo priamo na Rusko, aby mu

pomohlo pri urovnávaní konfliktov na svojom území. (Damilov 1996) Vojska v Abcházsku trvala vyše roka a vyžiadala si viac ako 8000 životov. V tej dobe žilo v Abcházsku 70000 Rusov a približne viac ako 1000 ich prišlo vo vojne o život a 30000 ich utieklo. (Trenin 1996) V abcházskom konflikte možno považovať Rusko za hlavného mediátora. Cieľom Ruskej federácie bolo donútiť Tbilisi vstúpiť do SNŠ a zabezpečiť si vojenskú prítomnosť v Gruzínsku. (Kocaman 2007: 13–14) Oba ciele sa Rusku nakoniec podarilo uskutočniť.

2.2 Nástup Ševardnadzeho k moci a postkonfliktný vývoj v Abcházsku a Južnom Osetsku do roku 1999

Nástup Ševardnadzeho k moci bol sprevádzaný úlohou opätovného zloženia štátu, kedy Gruzínsko nebolo schopné brániť svoje hranice, kontrolovať regióny mimo hlavného mesta či vyplácať dôchodky. Bolo potrebné zabezpečiť účinné hospodárske a zahraničné politiky, čo znamenalo normalizovať vzťahy s Ruskom. Tbilisi naďalej odmietalo vstúpiť do SNŠ a snažilo sa odstrániť prítomnosť ruských vojsk. V tej dobe sa ruská politika vyvíjala v niekoľkých smeroch. Moskva podporovala abcházskych separatistov, znížila dodávku plynu, narušila komunikácie či odmietla poskytnúť Tbilisi pôžičky. (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 11–12)

V júli 1994 boli nasadené prvé mierové jednotky v Južnom Osetsku. Rusku sa v prípade juhoosetského regiónu podarilo oslabiť gruzínsku kontrolu a Južné Osetsko tak ostalo mimo gruzínskej kontroly. Po rokovaní Moskva naďalej požadovala vyriešiť otázku autonómie juhoosetského regiónu. (Kocaman 2007: 10) Podľa Ömera Kocamana (2007: 10) malo Rusko obrovský vplyv na rozhodnutie Gruzínska o vyhlásení mieru, a to z dôvodu značných ústupkov v mierovej dohode, čo znamenalo stratu Južného Osetska a jeho *de facto* nezávislosť. Vďaka tomu Moskva mohla pretrvávajúť pozdĺž juhoosetko-gruzínskych hraníc. Po roku 1992 Južné Osetsko takmer zmizlo ako politická otázka pre Gruzínsko. Hoci Južné Osetsko zostalo *de facto* samostatnou politickou entitou, jeho hranica so zvyškom Gruzínska bola otvorená a bežní ľudia tak mohli medzi štátmi cestovať bez obmedzení. Južné Osetsko sa stalo nedostatočne financovaným a ťažko poškodeným a stalo sa hlavným kanálom pre nezdanené a pašované tovary v Zakaukazsku a mimo neho. (de Waal 2010: 145)

V prípade Abcházsku bola koncom roku 1994 vyhlásená nová ústava a Ardzinba sa stal prvým prezidentom republiky. Potom čo odmietol podpísať Jel'cinov príkaz útoku na Čečensko, musel Ardzinba viesť opatrný kurz voči Kremľu a vyhýbať sa

obnoveným nepriateľským akciám, ktoré by tento vzťah ďalej zhoršili. (Hewitt 2010) V septembri 1993 Moskva odsúdila abcházske činy v gruzínsko-abcházskom konflikte a zaviedla ekonomické sankcie. O tri mesiace neskôr spoločne podpísali memorandum a Rusko tieto sankcie čiastočne zrušilo. (Zverev 1996) *Memorandum o porozumení medzi gruzínskymi a abcházskymi stranami*, v ktorom sa štáty zaviazali vyriešiť problém s utečencami, ktorým bude zabezpečený dobrovoľný a bezpečný návrat. (*Memorandum of Understanding between the Georgian and the Abkhaz sides* 1993) Dohoda z roku 1993 umožnila ruským vojskám vstúpiť do Abcházska v júli 1994. Jednou z najdôležitejších úloh bolo zabezpečiť návrat utečencov, čo sa podľa Gruzínska nepodarilo splniť. (Kocaman 2007: 13–14)

Podľa slov Rusudana Marshania (2011) bola pod ruským tlakom v apríli 1994 podpísaná medzi Gruzínskom a Abcházskom *Deklarácia na opatrenia na politické urovnanie konfliktu*. Strany opätovne potvrdili skoré nasadenie mierovej operácie a účasť ruského vojenského kontingentu. (*Declaration on Measures for a Political Settlement of the Georgian/Abkhaz Conflict* 1994) O mesiac neskôr bola podpísaná *Dohoda o prímerí a oddelení ozbrojených síl*, ktorá zabezpečila odstúpenie gruzínskych vojenských jednotiek z údolia Kodori. Strany zároveň vyzvali Bezpečnostnú radu OSN, aby prijala rozhodnutie o použití mierových síl SNŠ v zóne gruzínsko-abcházskeho konfliktu. (*Agreement on a Cease-Fire and Separation of Forces* 1994) Táto dohoda zabezpečila v demilitarizovanom bezpečnostnom pásme na oboch stranách rieky Inguri nasadenie 2000 člennej mierovej jednotky zloženej výlučne z ruskej armády. (Cutts 2007: 289) V auguste 1994 bola nahlásená strelba na ruské vojenské sanatórium, kde sa akurát nachádzal veliteľ ruských mierových síl Georgi Kondratyev. Ruské sily vytvorili cestné boky a odzbrojili abcházsku políciu v Gadaute. Situácia sa v rusko-abcházskych vzťahoch zhoršila, keď generál Vasilij Jakusev sľúbil umožniť gruzínskym utečencom masové prekročenie Abcházska (Zverev 1996)

V roku 1995 sa Gruzínsko s Ruskom dohodli na zachovaní 5 ruských základní na gruzínskom území, kde ako protislužbu Rusko pomôže Gruzínsku obnoviť územnú celistvosť. (Rusudan Marshania 2011) Pre Ruskú federáciu vojenské dohody s Gruzínskom znamenali, že udržiavanie mieru nie je potrebné ako zámienka na zavedenie vojenských kontingentov do tohto štátu, ale účasť Ruska na mierovom úsilí môže pomôcť odôvodniť jeho vojenskú prítomnosť v Gruzínsku a umiestniť Gruzínsko do pozície väčšej závislosti od Ruska. (Kochieva, Margiev 2011: 3) Okrem toho boli ratifikované ďalšie dohody, ktoré sa zaoberali hospodárskou spoluprácou, vedou

a technikou či komunikáciami. (Zverev 1996) Toto rusko-gruzínske politické zblíženie viedlo k blokáde Abcházska, čo následne spôsobilo zákaz opustiť krajinu so svojimi dokumentmi platného pre miestnych obyvateľov. (Rusudan Marshania 2011) Moskva na presvedčenie Abcházska o opustení od ambícií štátnosti, využilo ako ekonomické tak občianske páky. Rusko spoločne s niekoľkými štátmi SNŠ zaviedlo ekonomické a zbrojné embargo a odmietalo uznať abcházske sovietske pasy. (Abushov 2009: 195)

V roku 1998 nastal krátky návrat do vojny na hraniciach regiónu Abcházska, čo spôsobilo, že gruzínski civilisti, ktorí sa po vojne vrátili do svojich domovov, museli znovu utiecť. (Miháliková 2010: 70) V máji 1998 gruzínski partizáni vystúpili s trvalou kampaňou v regióne Gali, v ktorej bolo zabitých mnoho Abcházcov. Abcházske ozbrojené sily brutálne prešli cez región a nútili viac ako dvadsaťtisíc Gruzíncov, aby opäť utiekli cez hranice. Ruskí mieroví príslušníci nezasiahli. V októbri 1999 vedenie Abcházska uviedlo, že sa vzdalo rokovaní o „spoločnom štáte“ s Tbilisi, posilnilo svoju líniu a nazvalo referendum o nezávislosti. (de Waal 2010: 166) V júli 1999 sa v Abcházsku konali prezidentské voľby, pričom došlo k znovuzvolení abcházskeho prezidenta Vladislava Ardzinby. Pre noviny NG sa na podporu ruských politických síl vyjadril takto: *„Niektorí v Moskve si myslia, že uznanie Abcházska je pre Rusko nerentabilné, ale to je primitívne stanovisko. To možno porovnať s postavením veľkých svetových mocností, ktoré v jednom prípade podporujú princíp práva národa na sebaurčenie, v iných zavádzajú určité podmienky. Myslím si, že skôr či neskôr Rusko uzná nezávislosť Abcházska.“* (Tesebnikova 1999)

V novembri 1999 sa ruská pozícia v Gruzínsku začala oslabovať, keď na istanbulskej summite OBSE pod silným tlakom Clintonovej administratívy muselo Rusko stiahnuť niektoré vojenské sily z Gruzínska a uzavrieť jednu základňu v Abcházsku a druhú blízko Tbilisi. (Fawn 2002: 143–144) Je dôležité poznamenať, že po nástupe Putina ako lídra Ruskej federácie začalo vyzbrojovanie ešte agresívnejšie.

3. ROLA RUSKA V ABCHÁZSKU A JUŽNOM OSETSKU V ROKOCH 2000 AŽ 2008

Tretia kapitola sa zaoberá rolou Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku od roku 2000 do roku 2008. Cieľom kapitoly je analyzovať kroky Ruskej federácie voči separatistickým regiónom, Abcházsku a Južnému Osetsku, ktoré postupne viedli ku konfliktu v Južnom Osetsku v roku 2008.

3.1 Abcházsko a Južné Osetsko v rokoch 2000 až 2003

Podľa Andreia Illarionova prijala Moskva už v období 1999 až 2003 rozhodnutia, ktoré viedli k eskalácii rusko-gruzínskeho konfliktu v roku 2008. Krátko po vymenovaní Vladimíra Putina za premiéra prijalo ruské vedenie významné kroky, ktoré zmenili predchádzajúce politiky voči Gruzínsku. (Illarionov 2015: 49–51) Politika Putina ako ruského prezidenta voči postsovietskemu priestoru pokračovala v ovplyvňovaní udalostí v regiónoch ako je Abcházsko a Južné Osetsko. Snaha Kreml'a udržať si vplyv viedla Gruzínsko stále viac na Západ s cieľom pripojiť sa k organizáciám ako je napr. NATO. (German, Bloch 2006: III)

V roku 2000 Ruská federácia začala uplatňovať vízový režim pre Gruzíncov⁶, pričom Abcházsko a Južné Osetsko získalo výnimku. (Abushov 2009: 199) Moskva ignorovala obchodné a zbrojné embargo, ktoré bolo v od roku 1996 uvalené na Abcházsko a podporila juhoosetský a abcházsky región poskytnutím ruského občianstva. (Abushov 2009: 198) V novembri 2003 sa lídri Južného Osetska, Abcházska a Ajarie stretli v Moskve, kde spoločne s Igorom Ivanovom diskutovali o stratégii. Jedným z rozhodnutí bolo udeľovanie ruských pasov. (Illarionov 2015: 55) Vypĺacanie dôchodkov po získaní ruského občianstva Khashig považuje za najpriamejší

---

⁶ V rokoch 1999 až 2000 počas rusko-čečenskej vojny viac ako 7000 utečencov preniklo do rokliny Pankisi. Moskva obviňovala Gruzínsko z poskytovania útočiska čečenským uprchlíkom a zaviedla vízovú povinnosť

prostriedok podpory ruskej vlády separatistickým regiónom. (Khashig in Littlefield 2009: 1469)

Juhoosetínci a Abcházci už od pádu Sovietskeho zväzu odmietali prijať gruzínske občianstvo, pretože by to znamenalo podriaďiť sa gruzínskej suverenite. (Littlefield 2009: 1471) V roku 2002, po vypršaní sovietskych pasov, začalo Rusko vydávať Abcházcom a Juhoosetíncom pasy nové, čím získali spôsobilosť poberať ruské sociálne dávky. Týmto krokom si Moskva posilnila lojalitu abcházskych a juhoosetských obyvateľov, a tým oslabilila ich gruzínsku príslušnosť. (Gerrits, Bader 2016: 303) Držitelia ruských pasov týmto krokom získali prístup k sociálnym dávkam a mali nárok na ruské dôchodky vo výške 50 dolárov mesačne. (Cutts 2007: 300) Ruské ministerstvo zahraničných vecí pod zámienkou humanitárnej pomoci Abcházsku a Južnému Osetsku významne zasiahlo do suverenity iného štátu. (Littlefield 2009: 1473) Pasportizácia umožnila Rusku vzniesť argumenty zodpovednosti na ochranu abcházskych a juhoosetských obyvateľov. (Gerrits, Bader 2016: 303) Podľa slov Andreia Kokoshina (Kokoshin citovaný in German, Bloch 2006: III), vedúceho výboru Dumy pre záležitosti SNŠ „má Rusko právo obhajovať život, slobodu, majetok a zdravie svojich občanov pomocou všetkých dostupných prostriedkov.“

Čo sa týka Abcházska okolo 70 % abcházskym obyvateľov získalo ruský pas. Okrem toho sa mnohí Abcházci zapájali do pašovania, pričom sa snažili získať ruský pas potrebný na vstup do ruského biznisu. Gruzínski predstavitelia tvrdia, že sa Rusko pasportizáciou pokúsilo pripojiť Abcházsko a vytvoriť tak ruský protektorát. (Cutts 2007: 299-300)

Ruská angažovanosť voči separatistickým regiónom spočívala aj v podpore prezidentských kandidátov. V prípade Južného Osetska koncom 90. rokov Moskva si Meeting of four vyberala svojich zástupcov, ktorých v prezidentských voľbách podporí. Stretnutia sa zúčastnili Chochiev, Kokoity a Khuagev. Nakoniec bol Eduard Kokoity jediný uchádzač, ktorého bola Moskva ochotná podporiť a voľby v roku 2001 s 53% hlasov vyhral. (Illarionov 2015: 53) Kokoity po nástupe na prezidentský úrad požadoval zjednotenie so Severným Osetskom. (Souleimanov, Hoch 2012: 58) Južné Osetsko sa v tejto dobe skôr snažilo znovuzjednotiť so Severným Osetskom, než sa stať nezávislým štátom. (German, Bloch 2006: III) V septembri 2002 Kokoity spoločne s Abcházskom podpísal vojenskú dohodu proti Gruzínsku. Túto dohodu podporil Kreml a koncom roku 2002 sa otvorila železničná trať medzi Ruskom a Abcházskom, ktorá bola v roku 1996 zrušená. V roku 2003 Kokoity znovu požiadal Rusko o nezávislosť, ktorú síce

Kremel' neuznal, ale podporil Abcházsko dodaním moderného vojenského vybavenia, vrátane 12 tankov. (Illarionov 2015: 54)

Je potrebné poznamenať, že v roku 2002 v rámci protiteroristickej kampani Moskva spoločne s USA podpísala dohodu, v ktorej prezidenti uznali vzájomnú dôveru a udržiavanie stability a územnej celistvosti v Strednej Ázii a na Južnom Kaukaze. (*Strategic Offensive Reductions Treaty* 2002) Podľa Illarionova Kremel' už v roku 2002 vyvíjal kroky na oslabenie gruzínskej celistvosti. (Illarionov 2008: 53)

Udalosť, ktorá významne ovplyvnila nielen vzťahy Gruzínska s jeho regiónmi, ale aj s Ruskom, je Revolúcia ruží. Slabé autoritárstvo pod vedením Ševardnadzeho, ktoré umožnilo liberálnym frakciám sa reformovane rozvíjať, sa stalo základom pre revolúciu v roku 2003. Ševardnadzeho politický systém poskytoval pomerne slobodné médiá, čo umožnilo opozičným stranám vystupovať silne kriticky voči gruzínskemu prezidentovi. V roku 2002 miestne voľby predstavovali pre opozičné strany dôležitú otázku ich podpory. Ševardnadze si začal uvedomovať, že stráca podporu a jeho strana sa rozpadá. (Nilsson 2015: 85–86) Čoskoro sa ukázalo, že príprava na parlamentné voľby bola sprevádzaná chybnými zoznamami voličov a zaujatosťou volebných komisií, ktorých cieľom bolo do viesť Ševardnadzeho k víťazstvu. Ševardnadze nakoniec 23. novembra odstúpil. (tamtiež: 87–88) Týmto sa pozícia Ševardnadzeho ako gruzínskeho prezidenta ukončila.

3.2 Nástup Saakashviliho k moci a vývoj do roku 2008

Nástup Mikhaila Saakashviliho bol spočiatku sprevádzaný snahou rozvinúť priateľské vzťahy s Moskvou. (Huseynov 2015: 123, Kocaman 2007: 18) Jeho prvá návšteva smerovala do Ruska s cieľom vytvoriť vzájomnú politickú zľahu. (Lynch 2005: 264) Hlavnou témou Saakashviliho návštevy bola gruzínska geopolitická orientácia či prítomnosť tretích krajín v Gruzínsku. Pre novozvoleného prezidenta bolo potrebné objasniť nové smerovanie gruzínskej zahraničnej politiky, presadiť stiahnutie ruských vojenských základní a zrušiť vízový režim Ruska pre gruzínskych občanov. Saakashvili navrhol Putinovi, aby ruské jednotky monitorovali časti rusko-gruzínskej hranice z gruzínskej strany. Cieľom Moskvy bolo podpísať dohodu o uznaní ruských životných záujmov v Gruzínsku. (Kocaman 2007: 18) Nové vedenie v Tbilisi mohlo priniesť nové príležitosti zlepšiť vzťahy medzi Gruzínsko a jeho regiónmi. (Cornell, Swanström, Tabysheva, Tcheishvili 2005: 33)

Po revolúcii v roku 2003 sa vzťahy medzi Moskvou a gruzínskymi secesionistickými regiónmi ešte prehĺbili. Moskva v roku 2004 podporila Južné Osetsko v konflikte medzi vojskami gruzínskeho ministerstva vnútra a osetskými milíciami. (Illarionov 2015: 56–57) V júni 2004 došlo pozdĺž gruzínsko-juhoosetskej hranice k bojom, v ktorých sa Gruzínsko snažilo obnoviť odtrhnutú oblasť. (Karagiannis 2014: 403) Už v decembri 2003 Gruzínci zadržali kamióny nezákonne dovážajúce ruskú múku cez Južné Osetsko. Následne nariadili zničenie ciest vedúcich z Južného Osetska, ktoré boli údajne využívané na nezákonný dovoz. Tbilisi postupne vytvorilo niekoľko kontrolných bodov hlavne v Južnom Osetsku, aby zabránilo pašovaniu. (Welt 2010: 69–70) Ruská federácia po operáciách v Gruzínsku poslala Južnému Osetsku 75 tankov, 20 raketových systémov a viac než 200 kusov lietadiel. Ako juhoosetského ministra obrany Moskva vymenovala ruského plukovníka Anatolyho Barankeviča. (Illarionov 2015: 56)

V tom istom roku Putin spoločne s Južným Osetskom podpísali tajné dekréty, ktoré zabezpečili výstavbu vojenských základní v blízkosti Javy a Cchinali. Vo vojenskej akadémii vo Vladikavkaze otvorili špeciálne oddelenia, v ktorých niekoľko desiatok ruských inštruktorov viedlo vojenský výcvik pre kadetov z Južného Osetska. Taktiež vymenovali Rusov do ministerstiev obrany či bezpečnosti. (Illarionov 2015: 56) Rusko si do regiónov Abcházska a Južného Osetska priamo dosadzovalo svojich predstaviteľov ako v bezpečnostných službách, tak v kľúčových pozíciách vlád.

Keď Rusko začalo premiestňovať obrnené vozidlá do Južného Osetska, gruzínski vodca pohrozil, že sa vzdá mierovej dohody z roku 1992. Rusko na to odpovedalo hrozbou obnovenia konfliktu v regióne. Gruzínski predstavitelia sa snažili túto situáciu urovnať tým, že Saakashvili nechcel odmietnuť všetky mierové dohody, ale podpísať nové, ktoré by nadradili dohodu z Dagomysu z roku 1992. (German, Bloch 2006: VIII)

V roku 2004 navrhol Saakashvili Abcházsku a Južnému Osetsku vytvorenie federálneho štátu, ktorý by týmto regiónom zaručil značnú autonómiu. Južné Osetsko bolo vnímané ako región, ktorý by mohol byť ochotný spolupracovať s Gruzínskom. (German, Bloch 2006: I) Saakashviliho mierová iniciatíva z roku 2005 mala Abcházsku poskytnúť širokú autonómiu. To sa u abcházskeho prezidenta Bagašpa nestretlo s pochopením a vyhlásil, že bude naďalej udržiavať prehľbovanie vzťahov s Ruskom vo všetkých oblastiach. O pol roka neskôr bola zo strany Gruzínska na konferencii v Batumi ponúknutá široká autonómia juhoosetskému regiónu s cieľom ukončiť etnický

konflikt. Neúčast' juhoosetských zástupcov a Moskvy viedla Saakashviliho k obvineniam, že ruskí lídri bránia účasti Južnému Osetsku. (Kocaman 2007: 19–21)

Ruská podpora sa voči secesionistickým regiónom značne líšila. Južné Osetsko bolo pod podrobnejšou ruskou kontrolou než Abcházsko. V abcházskych prezidentských voľbách v roku 2005 vláda presadzovala určitý stupeň integrity, ktorý sa prejavil tak, že nezvíťazil ruský kandidát Khadjimba, ale Sergej Bagapša. (Nilsson 2015: 93) Rusko na víťazstvo Bagapša najprv reagovalo požiadavkou, aby odstúpil. Keďže Abcházsko na to nepristúpilo, Moskva zatvorila abcházsku časť rusko-gruzínskej hranice, zastavila železničné spojenie a uvalila hospodárske embargo. Nakoniec došlo k dohode, kedy sa moc rozdelila medzi Bagapša a Khadjimbu. (de Waal 2010: 204) Moskva jasne preukázala, že nebude akceptovať žiadne zmeny v politickom priebehu. (Cornell, Swanström, Tabyshalieva, Tcheishvili 2005: 33) Rusko si ďalej dosadilo do Abcházska ruských úradníkov, napr. bývalého ruského veliteľa Anatolija Zajtseva, ktorý sa stal abcházskym námestníkom ministra obrany. (Illarionov 2015: 58)

Po roku 2004 začala čoraz viac ekonomicky podporovať Abcházsko a Južné Osetsko zvyšovaním ruských dotácií. Do roku 2008 juhoosetské HDP vzrástlo takmer o 200 %. Dotácie sa týkali budovania milícií, ktoré pre Abcházsko predstavovali až 50 % HDP. (tamtiež: 59) Abcházsko bolo významne naviazané na ruskú ekonomiku. Obchody sa uskutočňovali v ruských rubľoch. Moskva poskytovala podporu vo forme dôchodkov a železničnej infraštruktúry, ruskí turisti zdvojnásobili miestny rozpočet na 35 miliónov dolárov. (Cutts 2007: 293)

V roku 2005 prišlo Gruzínsko s mierovou iniciatívou, ktorá by viedla k vyriešeniu konfliktu s Južným Osetskom na Parlamentnom zhromaždení Rady Európy (PACE). (Karagiannis 2014: 403) Na pôde Rady Európy Tbilisi taktiež obviňovalo Rusko za udržiavanie konfliktu a bráneniu jeho vyriešenia. (German, Bloch 2006: XI) Koncom roku 2005 gruzínsky parlament stanovil lehoty na ukončenie ruských mierových a sprostredkovateľských činností v Abcházsku. O rok neskôr poveril gruzínsku vládu, aby pozastavila tzv. mierové operácie a stiahla ruské ozbrojené sily z územia Abcházska. (Cutts 2007: 303) V septembri 2005 Moskva usporiadala konferenciu samozvaných republík tzv. Spoločenstvo nepoznaných štátov, ktorej sa zúčastnili predstavitelia Abcházska, Južného Osetska a Transdnesterska, čím Moskva separatizmus ešte viac podporila. (German, Bloch 2006: X) V roku 2006 prijala ruská Duma uznesenie, v ktorom si nárokuje brániť ruských občanov vrátane Abcházcov. (Cutts 2007: 301)

V roku 2006 sa rusko-gruzínske vzťahy zhoršili po tom, čo Kremel' oficiálne zakázal dovoz gruzínskeho vína a minerálnej vody z dôvodu nesplnenia zdravotných noriem. Tento zákaz neplatil na víno z Abcházska. Na to Gruzínsko odpovedalo zatknutím štyroch ruských vojenských špiónov, ktorých Tbilisi odsúdilo za štátny terorizmus. (de Waal 2010: 205) Reakciou Ruska bolo pozastavenie vstupných víz pre gruzínskych obyvateľov, prerušenie pozemnej, námornej a železničnej činnosti. (Huseynov 2015: 124) Tbilisi začalo čoraz viac kritizovať ruský spôsob riešenia konfliktov a jeho podporu secesionistických regiónov, kde sa podľa Gruzínska snažila Moskva podnecovať konflikt a nemala záujem ho vyriešiť. (Nilsson 2015: 92) Koncom roku 2006 sa ukázalo, že napriek ruským nátlakom Gruzínsko ďalej smeruje k nezávislému rozvoju, ekonomickým a právnym reformám ako aj snahám obnoviť územnú celistvosť. (Illarionov 2015: 64) Ruská vojenská podpora Abcházska a Južného Osetska prekročila hranice mierových síl, keď ruské bojové lietadlá niekoľkokrát prekročili gruzínsky vzdušný priestor. V roku 2008 ruský MiG-29 zostrelil gruzínsky dron pri pobreží Abcházska (Littlefield 2009: 1470)

V marci 2007 gruzínsky parlament jednomyseľne hlasoval za vstup Gruzínska do NATO. O pár dní neskôr americký senát podporil snahu Gruzínska vstúpiť do NATO. (Illarionov 2015: 65) Tomu predchádzali udalosti z roku 2005, kedy americký prezident George W. Bush počas návštevy Tbilisi podporil plány Saakashviliho uznať Abcházsko a Južné Osetsko ako autonómne samosprávy, no nie nezávislosť. Snahou Bushovej administratívy bolo posilniť vzťah s Gruzínskom, ktoré má strategickú polohu medzi Európou, bývalým ZSSR a Stredným východom. Gruzínske snahy smerovať na západ znepokojili Moskvu, ktorá varovala, že dodávky zbraní členmi NATO do Gruzínska by mohli destabilizovať celý región Kaukazu. (German, Bloch 2006: XI–XII)

V apríli 2008 na summite v Bukurešti nemecká kancelárka Merkelová poznamenala, že krajiny s nevyriešenými konfliktmi sa nemôžu k NATO pripojiť. Týmto summit poprel Gruzínsku pripojiť sa k Akčnému plánu NATO. (Illarionov 2015: 68) Po summite v Bukurešti prezident Dmitrij Medvedev na stretnutí s gruzínskym prezidentom varoval Tbilisi pred vstupom do NATO. Podľa slov Sergaja V. Lavrova, ministra zahraničných vecí, gruzínska snaha stať sa členom NATO by nevyriešila problémy so separatistickými regiónmi: *„Opäť sme zdôraznili, že Gruzínsko by to nemohlo dosiahnuť umelým ťahaním do NATO, pretože by to viedlo k ďalšej fáze konfrontácie.“* (Kishkovsky 2008)

Moskva ešte v marci 2008 jednostranne zrušila sankcie voči Abcházsku a po Bukurešťskom summite začala vyjednávania so separatistickými republikami (Huseynov 2015: 124–125) Prezident Putin začiatkom apríla podpísal dekrét, v ktorom s Abcházskom a Južným Osetskom upevnil hospodárske, sociálne a politické vzťahy. (Cornell, Popjanevski, Nilsson 2008: 8) Po apríli 2008 nastalo pre Rusko a Gruzínsko obdobie agresívnejšieho vyzbrojovania. Moskva viedla rozsiahle vojenské výcvikové cvičenia, zatiaľ čo Gruzínsko zvyšovalo výdaje na obranu. Napriek tejto situácii sa nepredpokladalo, že by mohlo dôjsť k rozsiahlym vojenským akciám. (Koiava, Baghaturia, Nikitina 2017: 24) Situácia sa vyhrotila v auguste 2008, kedy došlo k ozbrojenému konfliktu v Južnom Osetsku, ktorý bol ukončený jednostranným uznaním autonómie Abcházska a Južného Osetska Ruskom.

ZÁVER

Predložená bakalárska práca sa kriticky venovala situácii na území Gruzínska, bližšie regiónom Abcházska a Južného Osetska v období začiatku 90. rokov 20. storočia do roku 2008. Cieľom bolo analyzovať rolu Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku v rokoch 1991 až 2008. Predmetom rozboru textu bolo sledovanie krokov Ruska, ktoré si zvolilo pri presadzovaní svojich záujmov v gruzínskych separatistických regiónoch. Gruzínsko, ako bývalá postsovietska republika, postupne ustupovalo väčšine neoimperiálnych potrieb svojho suseda. Táto skutočnosť bola determinovaná tým, že územná celistvosť Gruzínska bola narušená separatistickými myšlienkami svojich prihraničných regiónov Abcházska a Južného Osetska. Jednalo sa o dobu, ktorá bola zásadne ovplyvnená rozpadom Sovietskeho zväzu. Táto historická etapa bola bližšie definovaná v rámci prvej kapitoly práce z dôvodu kvalitnejšej interpretácie a pochopenia súvislostí a východiskových pozícií štátov zapojených do diania v oblasti Južného Kaukazu.

Úvodná kapitola predstavila situáciu, ktorej čelilo Rusko po rozpade svojho impéria, kedy pre svoje vnútorné problémy a záujmy značne zanedbávalo kontrolu svojich postsovietskych republík a záujmov v nich, ktoré boli v oblasti Južného Kaukazu významné hneď z niekoľkých hľadísk. Šlo predovšetkým o ekonomické, politické a hospodárske záujmy. Dôležitý faktor predstavoval i fakt, že sa po rozpade ZSSR ocitlo veľké množstvo občanov mimo Ruskú federáciu. Táto práca sa ďalej zaoberala vývojom a smerovaním ruskej zahraničnej politiky voči postsovietskemu

priestoru a Gruzínsku v období 1991 až 2008. Nasledujúca podkapitola sa venovala daniu v Gruzínsku, kedy svoju novo nadobudnutú slobodu chcelo už od počiatku využiť k budovaniu svojej národnej identity a do svojho prvého demokraticky zvoleného prezidenta Gamsakhurdii tak vkladalo veľké nádeje. Pre Moskvu však politická situácia v Gruzínsku nebola priaznivo naklonená. Gamsakhurdia ako bývalý oponent sovietskeho režimu viedol štát smerom od ruského vplyvu. Gruzínsko však prevzal v ťažkej situácii s takmer nefungujúcim priemyslom a v biednom stave. Navyiac, namiesto budovania národnej pospolitosti sa objavili snahy hraničných regiónov Abcházska a Južného Osetska k odtrhnutiu. Túto situáciu Rusko využilo, kedy bolo v jeho záujme podkopať stávajúci režim. Podporilo teda separatistické regióny dodávkami zbraní. Stav gruzínskej armády bol tak žalostný, že si s touto situáciou nevedela poradiť a kríza sa ešte viac prehĺbila. Gamsakhurdia bol teda nahradený Ševardnadzem.

Ševardnadze ako bývalý minister zahraničných vecí mohol potrebám Ruska viac naslúchať. Neskôr sa ukázalo, že tomu tak úplne nebolo. Rusko svojou podporou separatistickým regiónom naďalej pokračovalo a doviedlo tak Gruzínsko do bodu, kedy si uvedomilo, že bez podpory Kremľa svoje vnútorné záležitosti nevyrieši. Gruzínsko tak požiadalo Moskvu o pomoc a pristúpilo i na dohodu SNŠ o vzájomnej spolupráci, na ktorej Rusko postavilo svoje fungovanie v postkomunistickom priestore. Moskva tak získala ďalšie prostriedky, ktorými mohla lepšie kontrolovať svoje záujmy v tejto bývalej sovietskej republike. Predovšetkým poslala svoje mierové jednotky a konflikty v separatistických oblastiach zamrazila. Z priebehu celej situácie je teda zrejmé, že Abcházsko a Južné Osetsko ako regióny Gruzínska boli pre Moskvu pákou, ktoré potrebovala pre presadzovanie svojich záujmov. Túžba separatistických regiónov o pripojení sa k Ruskej federácii bola síce zjavná, ale nie kľúčová. O tom vypovedalo aj obdobie, ktoré nasledovalo a až na pár výnimiek panoval v Gruzínsku pokoj. Možno teda konštatovať, že Moskva pre dosiahnutie svojich záujmov nemala potrebu konflikty v oblasti ďalej priživovať a zamrazila ich. Separatistické oblasti ale naďalej stáli o svoju autonómiu a napriek nesúhlasu gruzínskej vlády si vybudovali svoju vlastnú autonómiu. Dá sa teda povedať, že popísaný vývoj udalostí v týchto oblastiach odpovedá na hlavnú výskumnú otázku, aká bola rola Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku v rokoch 1991 až 2008. Rola Ruska v týchto oblastiach bola priamo úmerná intenzite záujmov a potrieb vtedajšieho režimu Ruskej federácie. Pokiaľ bolo potrebné vyvinúť väčší tlak

na gruzínsku vládu, tak sa miera vmiešavania Moskvy do vnútorných záležitostí v Abcházsku a Južnom Osetsku zintenzívnila.

Tretia kapitola sa venovala daniu od prelomu tisícročia do roku 2008. Zásadné zmeny nastali predovšetkým nástupom Vladimíra Putina do úradu ruského prezidenta. Ten učinil rázne kroky pre upevnenie svojej pozície v danej oblasti. Moskva si uvedomovala, že Ševardnadze nie je dostatočne proruský zmýšľajúci politik a navyiac sa jeho pozícia v Gruzínsku postupom času oslabovala. Snaha udržať si svoju pozíciu viedla Ševardnadzeho k podvodom v parlamentných voľbách, čo viedlo k Revolúcii ruží. Ševardnadze bol nútený rezignovať a bol nahradený Saakashviliim.

Nový gruzínsky líder sa netajil ambíciami na členstvo v NATO. To bolo pre Rusko neprijateľné a bolo dôležité svoj vplyv ešte viac prehľbiť a zamedziť tým prístup cudzích vojsk do oblasti. Moskva ešte viac zintenzívnila spoluprácu so separatistickými regiónmi. Rusko si ešte pred nástupom Saakasvhiliho upevnilo svoju pozíciu v separatistických regiónoch tým, že z nich urobilo ruských občanov. Týmto krokom sa na území Gruzínska objavilo veľké množstvo Rusov, ktorých záujmy muselo Rusko chrániť. Ruská federácia ďalej dodávala separatistickým regiónom moderné vojenské technológie, zaistovala výcvik armády, dosadzovala svojich úradníkov a predovšetkým budovala nové vojenské základne v oblasti. Z Abcházska a Južného Osetska sa v krátkej dobe stal čo do veľkosti armády konkurent nezrovnateľne väčší než Gruzínsko. Podpora Ruska bola hospodárska a ekonomická. HDP v danej oblasti rástlo nevídaným spôsobom. Rusku sa tak jednoznačne podarilo v celom sledovanom období udržať nestabilitu a rozpoltenosť Gruzínska. V priamej úmere podľa svojich potrieb zosilňovalo alebo naopak zoslabovalo svoju aktivitu či už smerom k separatistickým oblastiam, či Gruzínsku. Tento fakt predznačuje odpoveď na prvú vedľajšiu otázku, ako sa vyvíjala ruská politika voči Gruzínsku a čo ju formovalo. Ruská politika voči Gruzínsku bola postavená čisto na potrebe Ruska presadzovať svoje záujmy v tomto regióne, predovšetkým udržať NATO v dostatočnej vzdialenosti od svojich hraníc a ďalej presadzovať svoje ekonomické, bezpečnostné a politické záujmy, ktoré ju vo svojom dôsledku formovali.

Nečinnosť západu v počiatku deväťdesiatych rokov po rozpade ZSSR nechala voľné pole pre pôsobenie Moskvy, a tým bol jasne i definovaný budúci vývoj tohto regiónu. To sa nakoniec vo výsledku ukázalo ako zásadný argument pre neprijatie Gruzínska do NATO, kedy po summite v Bukurešti v roku 2008 nemecká kancelárka Angela Merkelová poznamenala, že štáty s nevyriešenými územnými konfliktmi sa

nemôžu k NATO pripojiť. Rusko udržalo konflikt nevyriešený, čím dosiahlo veľké úspechy v presadzovaní svojich politických, bezpečnostných a vojenských záujmov. To zodpovedalo druhú vedľajšiu výskumnú otázku, či sa podarilo Rusku presadzovať svoje záujmy v Gruzínsku. Možno vyvodiť záver, že sa Moskve podarilo presadzovať svoje záujmy v Gruzínsku a za celé skúmané obdobie si svoju pozíciu úspešne udržiavalo a upevňovalo svoj vplyv.

Pre ďalšie skúmanie by bolo zaujímavé porovnať dianie a zahraničnú politiku Ruska voči inej postkomunistickej zemi, ktorá nebola ovplyvnená etnickými konfliktmi a občianskymi nepokojmi v kontraste s Gruzínskom. Štát, ktorý spadá do blízkeho zahraničia, ale nie je ohrozený nestabilitou spojenou so separatistickými aktivitami svojich občanov. Predovšetkým potom skúmať metódy prístupu Ruska k tejto zemi v porovnaní prístupu ku Gruzínsku a tak zistiť možný vývoj Gruzínska, ktorý by bol reálny v prípade, že by Gruzínsko upokojilo svoje separatistické regióny svojimi silami, či naopak uznala ich suverenitu.

PRAMENE A LITERATÚRA

Pramene

Agreement establishing the Commonwealth of Independent States 1991

Agreement on a Cease-Fire and Separation of Forces 1994

Agreement on a cease-fire in Abkhazia and arrangements to monitor its observance.
1993

Agreement on Principles of Settlement of the Georgian – Ossetian Conflict 1992

Declaration on Measures for a Political Settlement of the Georgian/Abkhaz Conflict
1994

Charter of the Collective Security Treaty Organization 1992

Joint Communiqué of the Meeting of the President of Azerbaijan, Georgia, Moldova
and Ukraine 1997

Екатерина Тесемникова. 1999. „Рано или поздно Россия признает нашу независимость!“ *Nezavisimaya Gazeta*, (online). Dostupné z:< http://www.ng.ru/cis/1999-10-07/so_or_la.html> (29.4.2019)

Kishkovsky, Sophia. 2008. „Georgia Is Warned by Russia Against Plans to Join NATO“ *The New York Times*, (online). Dostupné z:< <https://www.nytimes.com/2008/06/07/world/europe/07russia.html>> (25.4.2019)

Kozyrev, Andrei. 1991. „Russia: A chance for survival.“ *Foreign Affairs* 71: 1

Kozyrev, Andrei. 1992. *General Assembly*, (online). Dostupné z:< <https://undocs.org/en/A/47/PV.6>> (27.4.2019)

Memorandum of Understanding between the Georgian and the Abkhaz sides 1993

National Security Concept of the Russian Federation 2000

Russian National Security Blueprint 1997

Strategic Offensive Reductions Treaty 2002

The Alma-Ata Declaration 1991

The Basic Provisions of the Military Doctrine of the Russian Federation 1993

The foreign Policy Concept of the Russian Federation 2000

The foreign Policy Concept of the Russian Federation 2008

The New York Times. 1993. „Georgia Shoots Down a Russian Plane.“ *The New York Times*, (online). Dostupné z:< <https://www.nytimes.com/1993/03/20/world/georgia-shoots-down-a-russian-plane.html?searchResultPosition=1>> (25.4.2019)

Yalta G8 Charter 2001

Literatúra

Abushov, Kavus. 2009. „Policing the near abroad: Russian foreign policy in the South Caucasus.“ *Australian Journal of International Affairs* 63(2):187-212

Baev, Pavel K. 2018. „Civil wars in Georgia: Corruption breeds violence.“ *Potentials of disorder*. Manchester University Press

Bohlen, Celestine. 1994. „Russia and Georgia Sign Military Cooperation Treaty.“ *The New York Times*, (online). Dostupné z:<
<https://www.nytimes.com/1994/02/04/world/russia-and-georgia-sign-military-cooperation-treaty.html>> (20. 4. 2019)

Cameron, David R., Mitchell A. Orenstein. 2012. „Post-Soviet Authoritarianism: The Influence of Russia in Its" Near Abroad"." *Post-Soviet Affairs* 28(1): 1-44

Cornell, Svante E. 2002. „Autonomy as a source of conflict: Caucasian conflicts in theoretical perspective.“ *World politics* 54(2): 245-276.

Cornell, Svante E. 2005. *Small nations and great powers: a study of ethnopolitical conflict in the Caucasus*. Routledge.

Cornell, Svante E., Niklas L. P. Swanström, Anara Tabyshalieva, Georgi Tcheishvili. 2005. *A Strategic Conflict Analysis of the South Caucasus with a Focus on Georgia*

Cornell, Svante E., Johanna Popjanevski, Niklas Nilsson. 2008. *Russias war in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World*. Central Asia-Caucasus inst.

Cornell, Svante E., S. Frederick Starr. 2006. *The Caucasus: A Challenge for Europe*. Silk Road Studies Program, Uppsala University.

- Danilov, Dimitri. 1996. Russia's Search for an International Mandate in Transcaucasia. In Coppieters, Bruno. *Contested borders in the Caucasus*. Vubpress
- De Waal, Thomas. 2010. *The Caucasus: an introduction*. Oxford University Press.
- Fawn, Rick. 2002. „Russia's reluctant retreat from the Caucasus: Abkhazia, Georgia and the US after 11 September 2001." *European Security* 11(4): 131-150
- Filippov, Mikhail. 2009. „Diversionary role of the Georgia–Russia conflict: international constraints and domestic appeal.“ *Europe-Asia Studies* 61(10): 1825-1847
- Gerrits, Andre W., Max Bader. 2016. „Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia: implications for conflict resolution." *East European Politics* 32(3): 297-313
- German, Tracey C., Benjamin Bloch. 2006. „The South Ossetia Conflict: Collision of Georgian and Russian Interests.“ *Politique étrangère* 1: 51-64
- Goble, Paul A. 1993. „Russia and its neighbors.“ *Foreign Policy* (90): 79-88
- Golub, Kirill, Yuri Golub. 2018. „Collective Security Treaty Organization: Origins of the Multidimensional Mandate and Modern Means for its Implementation.“ *International Organisations Research Journal*, 13(1): 193-203
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál
- Hewitt, George. 2010. „Abkhazia: two years of independence, by George Hewitt.“ *Abkhaz world*, (online). Dostupné z:< <https://abkhazworld.com/aw/analysis/847-abkhazia-two-years-of-independence-by-george-hewitt>> (17.4.2019)
- Hewitt, George. 2012. „Abkhazia, from conflict to statehood.“ *Abkhaz world*, (online). Dostupné z:< <https://abkhazworld.com/aw/analysis/896-abkhazia-from-conflict-to-statehood-by-george-hewitt>> (19.4.2019)

Huseynov, Vasif. 2015. „The Foreign Policy of Post-Soviet Georgia: Strategic Idealism and the Russian Challenge.“ *Review of International Studies* 25(1): 52

Illarionov, Andrei. „The Russian leadership's preparation for war, 1999–2008." *The Guns of August 2008*. Routledge: 73-108

Karagiannis, Emmanuel. 2014. „The Russian interventions in South Ossetia and Crimea compared: Military performance, legitimacy and goals.“ *Contemporary Security Policy*, 35(3): 400-420

Kuchyňková, Petra, Tomáš Šmíd, Vakhtang Darchiashvili. 2006. *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru*. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

Kocaman, Ömer. 2007. „Russia's relations with Georgia within the Context of the Russian national interests towards the South Caucasus in the Post-Soviet Era: 1992-2005." *USAK Yearbook of Politics and International Relations* (1): 347-373

Kochieva, Inga, Alexi Margiev. 2011. GEORGIA: Ethnic Cleansing of Ossetians 1989-1992. *Regional Non-Governmental Organisation for the protection and development of national culture and identity of the people of the Republic of North Ossetia and the Republic of South Ossetia*, (online). Dostupné z:<
<https://www.osce.org/odihr/83387?download=true>> (4.4.2019)

Koiava, Revaz, Edisher Baghaturia, Yulia Nikitina. 2017. *Georgia and Russia: BILATERAL VIEW ON THE QUARTER CENTURY RELATIONS*. Caucasian House

Littlefield, Scott. 2009. „Citizenship, Identity and Foreign Policy: The Contradictions and Consequences of Russia's Passport Distribution in the Separatist Regions of Georgia.“ *Europe-Asia Studies* 61(8): 1461-1482.

Lo, Bobo. 2002. *Russian foreign policy in the post-Soviet era: reality, illusion and mythmaking*. Springer.

Lynch, Dov. 2002. „Separatist states and post-Soviet conflicts.“ *International affairs* 78(4): 831-848

Lynch, Dov. 2005. „Georgia: an Emerging Governance: problems and prospects." *From revolution to reform: Georgia's struggle with democratic institution building and security sector reform*. Vienna: National defence academy

Mankoff, Jeffrey. 2009. *Russian foreign policy: the return of great power politics*. Rowman & Littlefield

Marshania, Rusudan. 2011. „The Georgian-Abkhazian Conflict-Time Works Against Georgia...: An interview with Rusudan Marshania.“ *Abkhaz world* , (online). Dostupné z: <<https://abkhazworld.com/aw/interview/99-time-against-georgia-interview-analyticon>> (15.4.2019)

Miháliková, Eva. 2010. „Conflict analysis of Georgia.“ *Slovenská politologická revue* 1(10): 59-83.

Nilsson, Niklas. 2015. „Georgia's Rose revolution: the break with the past." *The Guns of August 2008*. Routledge: 109-127

Petersen, Alexandros. 2008. „The 1992-93 Georgia-Abkhazia War: A Forgotten Conflict." *Caucasian Review of International Affairs* 2(4): 187-199

Rakowska-Harmstone, Teresa. 2014. „Russia's Monroe Doctrine: Peacekeeping, Peacemaking or Imperial Outreach?“ *Securitologia* 1(19): 7-45

Rywkin, M. 2015. „Russia and the near abroad under Putin.“ *American Foreign Policy Interests*, 37(4): 229-237.

Říchová, Blanka. 2014. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál

Selezneva, Ludmilla. 2002. „Post-Soviet Russian Foreign Policy: Between doctrine and pragmatism.“ *European Security* 11(4): 10-28.

Shanahan Cutts, Noelle M. 2007. „Enemies through the gates: Russian violations of international law in the Georgia/Abkhazia conflict." *Case W. Res. J. Int'l L* 40: 281

Souleimanov, Emil, Tomáš Baranec. 2012. „Rusko a občianska vojna v Gruzínsku – limity gruzínskej nezávilosti na začiatku 90. rokov.“ *Fakulta medzinárodných vzťahov* 10(1): 59-76

Souleimanov, Emil, Tomáš Hoch. 2012. *Role Ruska v konfliktech a oficiálnich mírových procesoch v Abcházii a Jižní Osetii v letech 1991-2008*. Praha: Auditorium

Timmermann, Heinz. 1992. „Russian foreign policy under Yeltsin: priority for integration into the ‘community of civilized states’." *The Journal of Communist Studies and Transition Politics* 8(4): 163-185

Trenin, Dimitri. 1996. „Russia's Security Interests and Policies in the Caucasus Region.“ In Coppieters, Bruno. *Contested borders in the Caucasus*. Vubpress

Tsygankov, Andrei P. „Vladimir Putin's vision of Russia as a normal great power." *Post-Soviet Affairs* 21(2): 132-158

Welt, Cory. 2010. „The Thawing of a Frozen Conflict: The Internal Security Dilemma and the 2004 prelude to the Russo-Georgian War.“ *Europe-Asia Studies* 62(1): 63-97

Zverev, Alexei. 1996. „Ethnic Conflicts in the Caucasus 1988-1994.“ In Coppieters, Bruno. *Contested borders in the Caucasus*. Vubpress

ABSTRAKT (SK)

Rola Ruska v Abcházsku a Južnom Osetsku v rokoch 1991 až 2008

Táto bakalárska práca sa venuje konfliktom v Abcházsku a Južnom Osetsku. Hlavným cieľom práce je analyzovať rolu Ruska v konfliktoch prebiehajúcich medzi Gruzínskom a jeho regiónmi Abcházskom a Južným Osetskom v rokoch 1991 až 2008. Text sa zameriava na to, ako Moskva vstupovala do týchto konfliktov, koho v nich podporovala a aká bola jej rola v Abcházsku a Južnom Osetsku v postkonfliktnom období.

V práci je najprv predstavený vývoj ruskej politiky voči postsovietskemu priestoru, pričom je zachytený koncepčný a inštitucionálny vývoj ruskej politiky voči zväzovým republikám a voči Gruzínsku. Následne text sleduje konkrétne kroky Ruska, ako pristupovalo k secesionistickým regiónom, najprv v období 1991 až 1999 za vlády Jeľcina a následne v rokoch 2000 až 2008 za vlády Putina.

Klíčové slová: *Rusko, Abcházsko, Jižné Osetsko, gruzínsko-abcházsky konflikt, gruzínsko-osetský konflikt*

ABSTRACT (EN)

The role of Russia in Abkhazia and South Ossetia between 1991 and 2008

This bachelor thesis deals with conflicts in Abkhazia and South Ossetia. The main aim of the thesis is to analyze the role of Russia in conflicts between Georgia and its regions Abkhazia and South Ossetia between 1991 and 2008. In particular, the text focuses on the means Moscow has entered the conflicts, what states has it supported, and what has been its role in Abkhazia and South Ossetia in the post-conflict period.

In the first part, the thesis describes the development of Russian politics towards the post-Soviet space with the main focus on the conceptual and institutional development of Russian politics towards the Republics of the Union and Georgia. Subsequently, the text presents the actual steps taken by Russia towards the secessionist regions between 1991 and 1999 under the Yeltsin's reign, and from 2000 to 2008 under the Putin's reign.

Keywords: *Russia, Abkhazia, South Ossetia, Georgian-Abkhaz conflict, Georgian-Ossetian conflict*